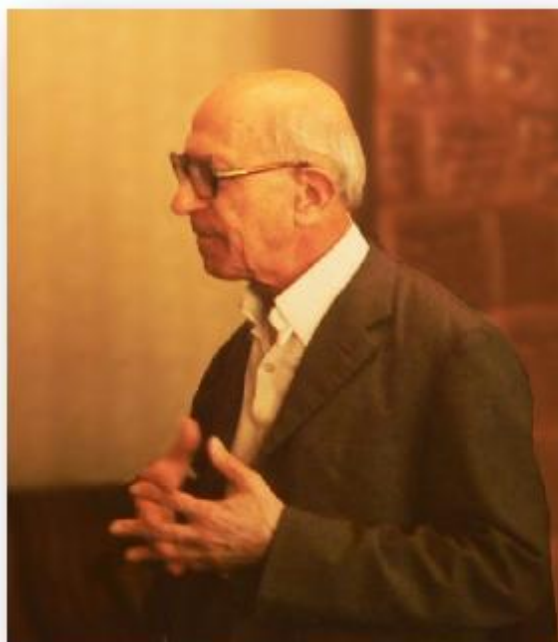

FOLIA SELECTA

KUKLAY ANTAL: Pilinszky János *Introitusz* c. verséről

SZIGETI I. JÓZSEF: A keresztény életművészet

– –: Gondolatok a Füzetekből

FLORILEGIUM

Köröm 2007 április

INTROUITUSZ

Ki nyitja meg a betett könyvet?
Ki szegi meg a töretlen időt?
Lapozza fel hajnaltól–hajnalig
emelve és ledöntve lapjait?

Az ismeretlen tűzvészébe nyúlni
ki merészel közülünk? S ki merészel
a csukott könyv leveles sűrűjében,
ki mer kutatni? S hogy mer pusztá kézzel?

És ki nem fél közülünk? Ki ne félne,
midőn szemét az Isten is lehúnyja,
és leborúlnak minden angyalok,
és elsötétül minden kreatúra?

A bárány az, ki nem fél közülünk,
egyedül ő, a bárány, kit megöltek.
Végigkocog az üvegtengeren
és trónra száll. És megnyitja a könyvet.

A Biblia utolsó könyvtekercsének, a Jelenések Könyvének görög neve Apokalipszis: föltárás. Szerzője az ószövetségi próféták stílusában látomások, költői képek során át mutatja meg a jövőt, a jó és a rossz világméretű küzdelmét, Isten ítéletét, a jó diadalát, a mennyei Jeruzsálemben Krisztus híveinek jutalmát.

Ezek után látomásom volt, és Íme, ajtó nyílt meg az égben, és az első hang, amelyet mint harsonát hallottam velem beszélni, így szólt: „Jöjj fel ide, és megmutatom neked mindazt, aminek ezek után történnie kell!” Azonnal elragadtatásba estem, és íme, királyi szék volt elhelyezve az égben, és a királyi széken ült valaki. (Jel 4,1–3)

A királyi szék előtt mintegy üvegtenger volt, kristályhoz hasonló, és a királyi szék közepén, és a királyi szék körül négy élőlény, elöl és hátul tele szemekkel. (4, 6)

A trónon ülő jobbán láttam egy belül és kívül teleírt könyvet, amely hét pecséttel volt lepecsételve. Láttam egy erős angyalt, aki hangosan hirdette: „Ki méltó arra, hogy felnyissa a könyvet, és feltörje annak pecsétjeit?” És senki sem volt képes arra, hogy a könyvet felnyissa vagy hogy beletekintsen. Erre a vének

közül az egyik így szólt hozzám: „Ne sírj! Íme, győzött az oroszlán Júda törzséből, Dávid sarja, hogy felnyissa a könyvet, és felbontsa annak hét pecsétjét!”

Akkor láttam, hogy íme a trón és a négy élőlény között és a vének között a Bárány állt mintegy megölve. Hét szarva és hét szeme volt, amelyek Istennek az egész földre küldött hét szelleme. Odament, és átvette a trónon ülő jobbjaiból a könyvet. Amikor átvette a könyvet, a négy élőlény és a huszonnégy vén leborult a Bárány előtt; mindegyiküknek hárfája és arany csészéje volt, tele illatszerekkel, amelyek a szentek imádságai. Új éneket énekeltek, amely így hangzott:

*„Méltó vagy, Uram,
hogy elvedd a könyvet,
és felnyisd annak pecsétjeit,
mert megöltek, és saját véreddel
megváltottál Istennek,
minden törzséből, nyelvből, népből
és nemzetből,
és Istenünk királyságává és papjaivá
tetted őket,
és uralkodni fognak a föld felett!”*

Sok angyalt láttam, és hallottam szavukat a trón körül, s az élőlényekét és a vénekét, és számuk ezernyi ezer volt, akik hangosan azt kiáltották:

*„Méltó a Bárány, akit megöltek,
hogy övé legyen a hatalom
és a gazdagság,
a bölcsesség, az erő, a tisztelet,
a dicsőség és az áldás!”*

Minden teremtményt, amely az égben van, és amely a tengerben van, mindezeket hallottam, amint azt mondták: „A trónon ülőnek és a Báránynak áldás, tisztelet, dicsőség és hatalom, örökkön-örökké!”

A négy élőlény azt felelte: „Ámen!” A huszonnégy vén arcra borult és imádta az örökkön-örökké élő! (5,1–14)

A hét függőpecséttel szakaszonként lezárt könyvtekerics a keresztény művészetben átalakult hét pecséttel lezárt fatáblás könyvvé, kódexszé, melyet a szobrászok előszeretettel helyeztek a főoltár szentségháza fölé a rajta nyugvó Báránnyal, a feltámadt Krisztus jelképével együtt.

A költő képzeletében is átalakul a mennyei liturgia látomása és rávetül a földi liturgia, a szentmise kezdő jelenete: A püspök a papság nyomában belép a székesegyház főkapuján. A menet a hajón át a szentélybe vonul. A főpap fellép

a lépcsős dobogóra helyezett trónszékhez és kinyitja az elébe tartott misekönyvet, közben a kórus énekli a napi miseszöveg *bevezető* énekét, az *introituszt*.

A költemény egzegéziseként, magyarázataként olvashatjuk a Költőnek az Új Ember 1974. június 2-i számában írt sorait:

„A végítélet várását nem utolsó sorban táplálja a belénk oltott valóságvágy. Hogy színről–színre lássuk végre: mi is volt történetünk igazi sorsa, természete. A végítélet ilyen értelemben nem egyéb, mint a tiszta jónak, vagyis a főszereplőnek, Isten Bárányának „színeváltozása”: a dolgok és történések láthatatlan tengelyének boldog felismerése.”

Kuklay Antal

SZIGETI I. JÓZSEF domonkos atya emlékére

100 évvel ezelőtt született Budapesten Szigeti Imre. A Piarista Gimnáziumban tett érettségi vizsgája után a domonkos rendbe lépett.¹ Ott kapta a József nevet. 1939-ben filozófiát tanított Budapesten, a Horváth Sándor vezetésével éppen elindult Domonkos Főiskolán.

Rendjének feloszlatása 1950-ben Sopronban érte.²

1956 nyarán tartóztatták le keresztény társadalombölcseleti munkássága miatt.³ A forradalom napjaiban kiszabadult, de 1957-ben visszavitték, és életfogytiglani börtönre ítélve összesen 16 évet töltött börtönben. 1963 őszétől 1964 végéig ideiglenesen újra otthon volt, s akkor kezdte gondolatait füzetekbe írni. A füzetek 1975. október 11-én folytatódnak, végleges szabadulása után.

Egy–egy gondolatot röviden jegyzett le.

Szigeti atya gyermekkorában, az első világháború végén megkapta a spanyol náthát, s ebből fölépülve állandó erős fejfájással küzdött élete végéig. Ezért, különösen a börtönök után, nagyon fárasztó volt számára egy–egy téma részletes kidolgozása. Mindig várta, remélte, hogy majd erőre kap, s akkor alaposan kifejti a füzetekbe leírtakat. Erre ugyan nem került sor, de reánk hagyott 117, zömében A 4-es spirál füzetet.

Az idei év első *Folia Selectájában* József atya néhány gondolatát szeretnénk közkinccsé tenni: az *Új Életben* közölt, „A keresztény életművészet” című tanulmányát, valamint szemelvényeket a Füzetekből.

D.M.

---

¹ A hittől távol álló édesapjának meghatóan szép levélben indokolja elhatározását: *Folia Selecta* 24., 2002 szeptember, p. 13-20.

² L. *Folia Selecta* 21., 2000 december, p.17-22.

³ L. *Folia Selecta* 22., 2001 október, p. 4.

A KERESZTÉNY ÉLETMŰVÉSZE⁴

Az teszi az életet nehezzé, problematikussá és ellentétektől feszültté, de egyúttal széppé is, hogy az ember három világhoz tartozik: az anyagi, a szellemi és a természetfeletti világhoz.

*

a) „Megalkotta tehát az Úr Isten az embert a föld agyagából”. (Ter 2,7)

Az anyagot és a testet is Isten teremtette. Az anyag és a test is egy isteni gondolat kifejezője. Ezért nyugszik rajtuk is gyönyörködve Isten szeme a teremtés reggelén: „És látá az Isten, hogy jó.” (Ter 1.) Ebben a refrénben csendülnek ki a teremtés–történet egyes fázisai minden teremtményre nézve.

Az ember testénél fogva a legszorosabban bele van iktatva a nagytermészetbe, akárcsak a szem a kukoricacsőbe. Az anyagvilágot átható törvények és erők épúgy találkoznak és kereszteződnek benne is, mint a föld ölen vonuló ércerekben, vagy a lombos tölgyben és a dalos madárban.

A klíma, az éghajlat változásai és a földrajzi milió óréa is rányomják bélyegüket. Az anyag átváltozásának és kicserélődésének folyamatába is épúgy bele van vonva, mint az ásvány, növényi– és állatvilág minden tagja. Alkotó elemeit ugyanazon anyagok szolgáltatják, melyekből a nagy természet egyéb lényeinek teste épül fel: egy kevés szén, mész, foszfor, fehérje és főként víz.

Nem is kell költőnek vagy a mindenségben felolvadni tudó pantheistának lenni, hogy az ember megérezze nagy és elszakíthatatlan odatartozását az anyagi világhoz.

Az anyag, a test, főként az emberi – épen magasabbrendűségénél fogva – összetett s szédítően komplikált. Innen az élet komplikáltsága is. A káros behatások távoltartása, a táplálkozás, a ruházkodás, a test – ez igényes „szamár testvér”– igényeinek folytonos kielégítése, a pihenés, az alvás –az ember idejének és gondjának javát leköti.

*

---

⁴ Új Élet, 1941.

b) ... „és arcára lehelte az élet leheletét és élőlénné (a latin Vulgáta fordítása szerint: éltető lélekké) lett az ember”. (Ter 2,7)

Az ember a szellemi lelkénél fogva az anyagfeletti, a *szellemi világhoz* tartozik és Istennek képmása. „Valami hasonlíthat Istenhez, először és legáltalánosabban, amennyiben értelmes. Ez utóbbi annyira közletről hasonlít Istenhez, mint semmi más a teremtett világban. Ezért sajátos értelemben egyedül az értelmes (szellemi) lények vannak Isten képmására”. (Szt. Tamás, Summa theologia I. q. 93. a 2.)

„Ember vagyunk, a föld s az ég fiai” (Vörösmarty).

A szellemi léleknek is megvan a maga *természetes miliője*, épúgy, mint a testnek. „Az embert szellemi lelke természetesen beállítja az *értékek világába*. Esze igazságot kíván és csak akkor nyugszik meg, ha megtalálja a teljes és elmozdíthatatlan igazságot; akarata tökéletességet áhít, a jónak, szentnek, szépek teljességét” (Schütz). Ezek az értékek képezik az emberi lélek sajátos táplálékát s legfőbb élet-tartalmát. Egy szellemes definíció szerint (Maritain) az ember olyan lény, melynek tápláléka az igazság, a jóság, a szentség és a szépség. S a szellemi lélek feladata, hogy ezen értékek uralmát és érvényesülését munkálja és elősegítse a testben és az anyagi világban. Azon kell szüntelen dolgoznia, hogy eljőjön az ő országuk, az igazi értékek országa s hogy az élet az egész vonalon lassankint szerintük alakuljon.

*

c) ... „kik nem vérből, sem a test ösztönéből, sem a férfi indulatából, hanem *Istenből születtek*” (Jn 1, 13).

A semmiből teremtés teremtménnyé, emberré tesz, az Istenből születés *Isten gyermekévé*. „Szeretteim. – mondja a szeretett tanítvány – most Isten fiai vagyunk”. (1Jn 3,2) Az Istenből születés által – mely a keresztségben történik: „újjászületve vízből és Szentlélekből” (Jn 3,5). – az ember egy új világba, egy új élet-térbe emelkedik, melynek egéről a keresztesny misztériumok állócsillagai ragyognak feléje, s egy új életre hívatik, melynek éltető lelke a Szentlélek Isten, éltető nedve Krisztus kegyelme, tápláléka az Eucharisztia, mintaképe Krisztus élete, célja és kikötője Isten boldogító színe látása a Szentháromság életközösségében.

Ebben az új, természetfeletti miliőben páratlan *új viszonyok* szövődnek: „Már nem mondalak benneteket szolgálknak, hanem *barátainknak* mondalak titeket” (Jn 15,15). A keresztesnyek „*Krisztus társörökösei*” (Róm 8, 17), „a *szentek polgártársai* és az *Isten házanépe*”.

Mi ez az örökség?

„minden a tietek, ... ti pedig Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig az Istené” (1 Kor 3, 22-23), – „Isten, aki tulajdon Fiát ... odaadta értünk, miképpen ne ajándékozna vele együtt mindent nekünk?” (Róm 8, 32) – „Isten Jézus Krisztus által drága és nagyszerű ajándékokat adott nektek, hogy általuk az isteni természet részeseivé legyetek” (2 Pt 1,4).

Ez az Istenből született természetfeletti szellemiség mérhetetlenül magasabbrendű az előzővel szemben. Kettőjük között az űr teremtett erővel áthidalhatatlan. Csak Istennek teljesen ingyenes és szerető leereszkedése emelheti fel az embert, ezt a félig sárt, félig szellemet, az isteni élet magaslatára.

„A testek mind, az égbolt, a csillagok, a föld és birodalmai nem érnek annyit, mint a legalsóbb fokú szellem; mert ez megismeri amazokat mind és önmagát – a test pedig semmit.

Minden test együttvéve, minden szellem együttvéve, minden alkotásaikkal nem ér annyit, mint a szeretet (értve ezen a természetfeletti élet legmagasabb élettevékenységét) legkisebb rezdülése. Ez egy mérhetetlenül magasabb rendbe tartozik.

Az összes testekből együttvéve sem sikerülne kitermelni egy piciny kis gondolatot: ez lehetetlen, egy más rendbe tartozik. S minden testből és minden szellemből együttvéve sem lehet kicsiholni az igazi szeretet indulatát; ez lehetetlen, más rendbe tartozik, természetfeletti”.

(Pascal, Gondolatok.)

*

A testi, a szellemi és a természetfölötti életkör egymásközi *egyensúlyának megbomlásáról*

„A test a lélek ellen vágyakozik, a lélek a test ellen” (Gal 5, 17) .

„A test törekvése ellenségeskedés az Isten ellen, mert nem veti alá magát Isten törvényeinek” (Róm 8, 7) .

ugyanaz áll, amit a zsidóknál dívó házasság–felbontásokról mondott Krisztus: „Kezdetől fogva nem így volt” (Mt 19,8).

„Az embernek, amikor teremtve lett, megadatott az az isteni adomány, hogy mindaddig, míg értelme Istennek maradt alávetve, lelkének alsóbb erői is alá legyenek vetve az értelemnek, a test pedig a léleknek. De mivel a lélek a bűn által kivonta magát Isten törvénye alól, az következett be, hogy az alsóbb erők sem maradtak teljesen alávetve az értelemnek s a testi vágy annyira fellázadt az ész ellen, hogy a test sem vetette alá magát teljesen a léleknek: innen a halál és a többi testi fogyatékoságok is” (Summa theol. II–II. q. 164. a 1.) .

Azóta is ezt az *elveszett harmóniát* siratja az emberiség. Már az *ószövetségi bölcs* megállapítja, hogy „a romlandó test teher a léleknek s a földi sátor lenyomja a sokat tűnődő elmét” (Bölcs 9,15) .

S milyen megrendítő *Szent Pál* panasza:

„Belső emberi voltom szerint gyönyörűséget találok az Isten törvényében, de más törvényt látok tagjaimban; ez küzd értelmem törvénye ellen, s a bűn törvényének foglyává tesz, amely tagjaimban van” (Róm 7,2-3.). E szavak távoli visszhangja a goethei szó: Zur Seelen wohnen ach in meiner Brust.)

Közhely *Ovidius* önvallomása:

„Látom a jót, helyeslem is és mégis a rosszat követem”.

S *Szent Ágoston* utól nem ért drámaisággal írja le vallomásaiban (különösen a VIII. könyv 5. fejezetétől) a jó és rossz küzdelmét az emberben.

„Micsoda ellentmondás ez! S mi a magyarázata?

A lélek parancsol s a test huzakodás nélkül engedelmeskedik.

Parancsol önmagának s kész az ellenállás!

A lélek elrendeli, hogy pl. a kéz megmozduljon, s oly gyors az eredmény, hogy alig lehet parancs és végrehajtás között határt vonni, pedig a lélek szellem, a kéz pedig anyag.

Elrendeli a lélek, hogy ezt vagy azt akarnia kell: a parancsoló ugyanaz, mint a végrehajtó, s mégsem teszi meg.

Micsoda ellentmondás ez? S mi a magyarázata?” (VIII. k. 9. fej.)

*

„Én szerencsétlen ember! Ki szabadít meg a halálnak testétől? Istennek kegyelme, a mi Urunk *Jézus Krisztus által*” (Róm 7, 24-25.) .

Az első emberpár hármias életkorének tökéletes harmóniája a megszentelő kegyelem volt. Ezt a bűn által elvesztett kegyelmet Krisztus megváltó halálával szerezte vissza.

A kegyelem azonban – Isten bölcs és titokzatos intézkedéséből – nem állítja helyre a teljes harmóniát, nem szünteti meg (de csökkenti) a lefelé húzó rendetlen kívánságokat, hanem csak rákényszeríti a lelket, hogy ezt a munkát – az eredeti harmónia helyreállítását – mint alapvető *életfeladatot* vállalja és megvalósítsa.

„Az eredeti épség és ártatlanság állapotában nem lázongott a test a lélek ellen, amint most lehetséges, amikor a Krisztus kegyelme–művelte helyreállítás a lélekben megkezdődött már ugyan, de a testben még nem fejeződött be”. (Summa theol. I–II., q 109, a 10 ad 3.)

A bűnös vágy megmaradt, hogy viaskodhassunk vele; ad ago nam relictā, ahogy a trienti zsinat kifejezi. Ez a görög szó: „agón” egybecseng a Szentírás egy helyével: „agonisare pro anima tua (Sir 5,33), agonizálj, vagyis életre–

halálra küzdj a lelkedért”. S miért e küzdelem? „Kemény viadalt bocsátott rá Isten, *hogy győzzön*” (Bölcs 10,12) .

A keresztény élet kemény *hadi szolgálata*: „Katonasor az ember élete a földön” (Jób 7,1). A keresztény erények is mind *harci erények*.

*

A harmónia a szépség egyik tartozéka. A szépség – Szent Ágoston és Szent Tamás meghatározása szerint – különböző elemek ragyogó harmóniája, az egység kisugárzása a különféleségben. S annál magasabbrendű a szépség, minél távolabb eső, sőt egymást kizárni látszó mozzanatok egyesülnek a legbensőbbben egymással. Ez a szépség legmagasabb foka: a *főnséges*.

A keresztény élet *végtelen ellentétek* egyesítése: a test és a szellemi lélek, a természeti és a természetfeletti élet harmóniája. A keresztény élet: a szellem életét éli az anyagban, az örökkévalóság életét az időbeliségben, Isten életét a teremtményi létben. A keresztény élet: kegyelemmel átítani a lelket, s a lélek sugárzásába állítani a testet, s az isteni harmóniát és szépséget („Örök – új Szépség, későn, jaj, későn kezdtelek szeretni”, Szt. Ágoston Vall. X.27.) a lélekkel és a testtel közölni, s a belső vágyakat és a külső tetteket Isten gondolatainak, akaratának és törvényeinek alárendelni, itt ezek magaslatára emelni.

*

A keresztény életalakítás tehát – szép – alkotás, *művészi tevékenység*. Nem repedező vászon, nem törékeny márvány alakítása, hanem az eleven testnek és a szellemi léleknek Istenhez, Krisztushoz mintázása, s magának Istennek szépségében részesítése: „Minden szépség ugyanis, ami a művész lelkéből átmegegy kezei alkotásába, Istenből, abból a minden lelkek fölött ragyogó szépségből ered, amely után szívem éjjel–nappal fohászokodik”. (Szt. Ágoston. Vall. X. 34.)

*

A művészethez *művészi készség kell*. Ez a keresztény *okosság erénye*. Mert a keresztény élet – melyet művészién kell alakítani – nem egyszerűen csak merev formulák sablonos ráruházása az életre s változatlan elvek monoton alkalmazása, hanem csupa új helyzetmegoldás, a változatlan elveknek mindig más és más színezetű és változati alkalmazása és érvényesítése a legkülönbélebb helyzetek és körülmények igénye szerint. S „a művészetben mindig újabb és újabb invenciókra van szükség” (Sertillanges). A keresztény életalakítás is csupa feltalálás, invenció, melyben a szentek – a legegyszerűbbek is – annyira remekelnek:

(A nikodémiái börtönben misét akartak hallgatni a foglyok a vértanúság előtt: volt kenyér és bor, de nem volt oltár, sem az előírt ereklye rája. Ekkor a földreláncolt Lúcián presbiter saját mellére teszi a kenyeret és a poharat: Ime az oltár!)

Az ilyen zseniális beletalálásokhoz s a magát mindenben krisztusi módon feltaláláshoz azonban – melyre pedig a legszürkébb élet is ezer alkalommal szolgál – már nemcsak a keresztény okosság kell, hanem még több: szívre ráójtott szemek is, a szívnek megvilágosult szemei, melyeket Szent Pál kíván híveinek (illuminatos oculos cordis vestri, Ef 1, 18), s hozzá felsőbb inspirációk, melyek fuvalmát a Szentlélek ajándékai fogják fel a lélekben.

*

Hogy Isten összetört műve, a bűnös ember újra szép, istenien szép lehessen: azért kellett Krisztusnak, a legszebb emberfiának („ékesebb vagy az emberek fiainál”, Zsolt 44,3) a csúfságot, a szenvedést és a gyalázatot vállalnia a kereszten. Ahogyan Izaiás próféta leírja

„nem volt sem szépsége, sem ékessége... megvetett volt, a legutolsó az emberek között, a fájdalmak embere... arca mintegy elrejtett és megvetett volt, azért nem is becsültük Őt” (Iz 53, 2-3).

s ahogy Mathias Grünewald megrendítő ábrázolása az isenheimi szárnyasoltáron elének állítja.

A visszaszerzett harmóniát szimbolizálja a Golgota keresztje: a földbe ásva az ég felé nyúl, mint óriás kapocs az ég és föld között.

*

„Ha vele együtt szenvedünk, vele együtt meg is dicsőülünk” (Róm 8, 17). A dicsőség szépsége csak arra árad ki, aki vállalja *Krisztussal a szenvedést*, mely elmaradhatatlan a keresztény élettől és életalakítástól. A rossz megtörése, a testnek a lélek és Isten uralma alá hajtása nem megy küzdelem, verejtékezés és szenvedés nélkül. A rossz természet fájdalmasan törik meg, míg uralomra jut a kegyelem.

Gratia supponit naturam: a kegyelem feltételezi a természetet s tökéletesíti és rajta épít. Ez Szent Tamás elve a természet és a kegyelem viszonyáról. A természetfeletti élet, a kegyelem nem lerontója a természetnek, értve azt a természetet, amely és ahogyan Isten alkotó kezéből kikerült, de szöges ellentétben van azzal a természettel, melyet a bűn megrontott. Mindaddig, míg nincs kiirtva az érzékiség és a gőg, míg a természet a bűntől még beteg, addig a kegyelem is a legélesebb ellentétben áll vele.

„Nem csoda, hogy beteg száznak gyötrelem a kenyér, az egészségesnek meg gyönyörűség, s a beteg szem irtózik a fénytől, az egészséges meg szereti” (Szt. Ágoston Vall. VII. 16.).

De mihelyt megtisztul a természet – s amilyen mértékben tisztul meg – a kegyelmi élet is a maga konnaturális, a természet legmélyebb vágyaihoz simuló, megnevelő erejében és szépségében bontakozik ki. A keresztény azért fordítja önmaga ellen az aszkézis fegyverét, hogy a természet a maga eredeti, Isten-elgondolta tisztaságában, szépségében és őseredetiségében bontakozzék ki és nőjön bele a kegyelem világába. Csak a buddhista fakír–aszkézis célkitűzése a természet elpusztítása. En recherchant le surnaturel, gardez–vous de perdre le naturel: ne úgy keressük a természetfeletti, hogy elveszítsük a természetit, mondja Lacordaire. S Prohászka hasonlata szerint a nagy dómok az ég felé nyúlnak, de úgy állnak a sziklán, hogy belőle emelkednek ki.

*

A keresztény életművészet célja tehát: teljes harmóniát létesíteni a természet és a természetfeletti között: nagybőjti lelkülettel, kemény aszkézissel, önmegtagadással, mely elfojtja a rendetlen szenvedélyeket s kiirtja a rosszat, a bűnt. Mert a bűn az egyetlen igazi szépségrontó a világon, a szép teremtés kontr emberkék alkotta éktelen diszharmóniája.

Az Isten képe szerint alakuló lelki szépség, a krisztusian szép és fönséges élet utáni őszinte vágy elviselhetővé, sőt kívánatossá is teszi a tisztító–lángú szenvedést.

Ahogy Claudel drámájában („A selyemcipő”) Dona Prouhéze kérleli őrangyalát:

„Nem, nem. Ne válassz el többé soha a lángoktól, amelyekre vágytam. Nekik kell adnom bőröm szörnyű kergét, hogy megolvadjon, elenyésszen bennük, hogy kötelékeim elégjenek, nekik kell dobnom pusztulásra egész szörnyű páncélokat, mindent, mit nem Isten alkotott, az ábránd és vétek hajthatatlan fáját, azt a bálványt, azt a gyalázatos bábut, amelyet én faragtam Isten képe helyett, kinek pecsétje húsomba sütvé élt” (188. old, ford. S. Gy.).

A megtisztult ember a *legszebb remekmű*; „új teremtmény” (2 Kor 5, 17), mely „Krisztusban újjászületett” (Ef 11,10). Szép és csodálatos a kietlen emberrengetegben, mint az égő és el nem égő csipkebokor a pusztában Hóreb hegyénél: „Odamegyek és megnézem azt a nagy látomást!” (Kiv 3,3).

„CSAK NE HAGYJATOK SEMMIT SEM KITELJESEDETLENÜL!”

Szemelvények Szigeti atya Füzeteiből

Mi kellenek? – Nagy felismerések és megélések s azok átszármaztatása
mennél többekre. 61 F. 9. o.

*

A jelenkor két különleges sorvatagságának az egyike a nagy megélések
hiánya vagy ritkasága. Amit megélésnek, élménynek neveznek, annak a túlnyo-
mó része „földönfutóság”, felszínesség, földszintesség, porbaragadtság, felhí-
gultság...

Egy másik említendő – mely a többi elé és fölé helyezendő, azok tápláló
kútfőjeként – a Teljes Cél világos ismerete és átélt megkívánása eluralkodásának
igen széleskörű hiánya. Pedig normális módon annak a Célnak –mely az öröm-
teljességes személyek örökre boldogító életközösségébe való beemelődés –
kellene a jelen tapasztalati életet egészében és minden részletében, mindenestől
meghatározni, áthatóan éltetnie, / ami – és ezt hasonló nyomatékkal kell han-
goztatni – az isteni személyű ember kereszthalálában forraszó vonzó és átalakí-
tó erő, a kegyelem hatása alatt mehet csak végbe, és pedig az embernek az
Isten–Emberhez való életszerű odakapcsolódása állapotában/.

Kis megjegyzés az előbbiekhöz: a főbajok elsői közé sorolandó, hogy hiá-
nyoznak a megállíthatatlanul bátor végesvégig–gondolások – az értelmezések és
értékelések egy határnál gyáván megállnak, mint egy visszariasztó
nincstovábbnál–, vagy ahol esetleg nem hiányoznak, ott hiányzik azok eredmé-
nyeinek rettenthetetlen világgá–harsonázása, vagy éppen lenyűgözően szép vi-
lágga–dalolása. 116 F. 20-21. o.

*

A felebaráti szeretet parancsát úgyis meg lehet fogalmazni, hogy az em-
ber alapkötelessége az, hogy embertársai ihletője legyen. Ihletője –szóval, tettel,
életvitellel... – minden jóra s minden jón keresztül a Teljes Jóra, az Azzal való
szeretetes eltelésre, amiben áll az igazában teljes élet, és ami elérhető abban az
emberben, aki a Teljes Jó hordozója és közlője.

A szeretetnek, mint ilyen ihletésnek a mindenkire kötelező gyakorlását
különösképp is a magáénak tekintheti a női nem. Olyannak van teremtve, hogy
különleges sajátossággal gyakorolja a „zieht uns hinan” feladatát. 96 F. 40. o.

*

Az élet egyik nem a legkisebb elégtelensége, hogy annyi múlt és jelen érték – kezdve a léttől a kibontakozottság minden területén– vagy egyáltalán nincs értékelve, vagy csak alig, kimerítően pedig egyáltalán semmi. Holott minden érték epedő vágya beteljesülni azáltal is, hogy a tudatokban kellőképpen értékeltté válik.

A teremtés minden értéke kimerítően értékelten létezik a teremtő és üdvadó Istenben, aki azt boldogító értékelésül odanyújtja a beérkezetteknek, azok pedig annak a maguk részéről való élvezetes értékelését egymásközt is továbbadják, örökkön–örökké folytatva megúnhatatlanul azt a mindig újabb változatban továbbadott értékcsert.

Az üdvözültek lényeges boldogsága az Istenség színről–színre látásos értékelése, mely mindegyikükben más és más fokú és külön egyéni jellegű. És ezt is közlik tovább is: „Én így értékelem, élvezem Öt. Velem együtt ti is örvendjete ezen” – a legtisztább önzetlen együttérzéssel örvendve egymás értékelésének.

Az értékelés által végbemegy a teremtett személy részéről a mindenség–Isten és a teremtmények– birtokbavevése, vagyis az ismerés és a szeretés állapotába vevése. 116 F. 25, 26. o.

*

„Itthon vagyok itt e világban / s már nem vagyok otthon az égen” (K.D., Boldog, szomorú dal). Mivel ez a lenti világ a maga átmenetiségével és részlegességével az „ég”, vagyis a Teljesség részessége és bírásának előkészítője: aki odavágyó szeretetével nincs „otthon az égen” az nincs itthon e világban sem. Annak ez a világ idegen, ti. az igazi mivolta szerint vett világ; a világ, ahol ő itthon érzi magát, az igazi mivoltából és rendeltetéséből kifordult ál–világ. Melyről legszebb szépsége lehervadt. 61 F. 30. o.

*

Az életben csak akkor csalódhatunk, ha keveset, kicsit várunk tőle. Legyünk nagy–, a legnagyobb igényűek vele szemben! Nagyot, a legnagyobbat várjuk tőle. Hozzásegítésünket ahhoz a legnagyobbhoz, ami a boldogító beteljes a személyként létező Legnagyobbval, aki örökre beteljesítő mindenünkül kínálja magát nekünk — mindenem keresztül hívva– vonzva– érlelve maga felé – szüntelenül az életen át. 117 F. 8. o.

*

A keresztény *szeretethez* elengedhetetlenül hozzátartozik a földi boldogság mindennemű támogatása részleges javak juttatásával; de ebben semmiképp sem merülhet ki, és nem is ez a sajátos lényege.

Az Isten irántunk való szeretetének legnagyobb kifejeződése Jézus, az Ő szeretete pedig abban nyilvánult, hogy megváltott, vagyis lehetővé tette számunkra a bűn okozta Isten–elvesztettség megszüntetését, vagyis a hozzájutást a boldogító Isten–bíráshoz. Nekünk azért *ezt* a szeretetet kell utánoznunk a földi boldogsághoz való viszonyunkban; következőleg a részleges juttatásoknak is a teljes Jóhoz való juttatás vágyától kell fűtve lenniök; máskülönben azok nemigen emelkednek a merő érzelmi részvét szintje fölé. 49 F. 5. o.

*

Jézus nemcsak Megváltó, vagyis *Szabadító*, hanem a *szabadság* maga: a mentesség (szabadság) minden rossztól s a teljessége minden jónak. A Vele való egyesülés a megváltottság, vagyis a megszabadultság minden rossztól és a hozzájutás a Minden–jóhoz. 49 F. 9. o.

*

Közkeletű hiedelem, hogy a külső viszonyok megjavításától jó vagy jobb lesz az ember. – Egyáltalán, mikor igazán jó az ember? Úgy vélik, akkor, ha másokhoz való viszonya jólrendezett. Pedig ez csak akkor igazi erkölcsi érték, ha az Erkölcsi Jóhoz való szeretetes odakapcsolódásból ered. Ezt pedig a külső körülmények önerejükől nem létesíthetik (sem nem szüntethetik meg). 49 F. 9. o.

*

Az emberek nem azért fáradnak, dolgoznak, mintha értelme volna annak, amit tesznek, hanem azért, hogy önmagukban a „van értelme!” képzetét keltsék. Mert az értelmes lény nem élhet nem–értelmes környezetben. Ha tehát nem *talál* értelmet, *kivetít*. De ez is csak egyfajta kábítószerezés. Az emberi kivetítéstől függetlenül is valóban van mindennek értelme, amennyiben vonatkozásban van – többféleképp, oksági kapcsolatok szerint – az Értelmhez magához, mely a személyként létező Értés maga. Az Ő részeseként van értelme mindennek; s az ember dolga, hogy ezt az értelmet felismerje. S csak ebben a felismerésben eléghülhet ki az értelmesség utáni emberi vágy. 49 F. 9. o.

*

A „*Mephisto*” filmről írja a hirdetés, hogy egy színésről szól, aki „a sikerért, a tapsért mindent feláldoz – szerelmet, becsületet, meggyőződést.” De miért ne áldozná fel ezeket? Nem érnek többet, mint a taps, a siker. Ezeknek is, azoknak is az egyéni megélés – a „beképzés” – ad csak értéket. S ha valakinek a megélése számára a taps többet ad, miért ne mondana le másról? Ha nincs feltétlen értékmerce, melyhez vonatkoztatva rangsorolódnak az értékek, akkor az egyéni ízlés–élmény határozza meg, hogy melyik ér többet. 49 F. 10. o.

*

Hiány kétféle lehet: a) hiányolható (ha valamiben nincs meg az, aminek a természet rendje szerint ott kellene lennie: pl. a vakság), vagy felróható (ha az akarattól függően nincs meg egy kellő tökély: pl. erkölcsi jó vagy megszerzendő testi vagy szellemi tulajdonság); b) nem–hiányolható, nem–felróható (amit a természet rendje nem követel meg, vagy megkövetelhet ugyan, de az adott esetben megszerzése túlhaladja az akarat erejét). A nem–hiányolható hiány merőben csak, tisztára csak hiány.

Mármost, a teremtett valóság az isteni Teljesség részesedése, valamelyes kifejeződése, utánzása, megjelenülése; csak a hiány nem az. Vannak azonban olyan hiányok, amelyek – többé–kevésbé – megszüntethetők (aktuálás, pótlás, kiegészítés, létesítés által), s megszüntetésük akkor Isten egy újabb megjelenítése. Aki tehát a teremtés hiányainak megszüntetésén, a valóság mindenirányú tökéletesítésén fáradozik, Istent jeleníti meg; s e megjelenítés annál nagyszerűbb, mennél magasabb szinten történik (:a szellemi–erkölcsi, a természetfeletti rendben).

A hiányok megszüntetésére irányuló törekvés, a valóság mindenirányú tökéletesítése eszerint az istenszeretet folyománya. Aki igazán, átéltesen szereti a Legszeretendőbbet, annak minden vágya és igyekezete arra irányul, hogy Őt részesedésileg valósítsa és megjelenítse, s a hiányokat, melyek nem fejezik ki és tükrözik Őt, megszüntesse.

Az Istent szerető a valóságot mennél istenibbnek, vagyis mennél hiánytalanabbnak, mennél tökéletesebbnek akarja látni. Mivel szeretetében mindenfelől Istentől környezettnek akarja látni magát, mindent meg is tesz élettere – a mindenség – átistenítésén, vagyis feltökéletesítésén, hiányai megszüntetésén. (Elidegenedés ez a valóságtól?!)

Ilyen szellemű volna a keresztény tevékenység. Az ilyen tevékenység – mint egészen az istenszeretettől ihletett – kiérdemelné, hogy az embertársért végzett változtatások, alakítások és alkotások – melyek önmagukban elégtelenek ahhoz, hogy az önelhatározó személyt belülről megragadják – fentrőli erőt kapjanak ahhoz, hogy kieszközöljék a legfőbb hiánynak, az Istennel–nem–telítettségnek a megszüntetését, az embernek az Istenbírással való feltöltését – ami minden tevékenység végső célja, s minden fáradozás fő sikere. 49 F 18–19.o.

*

Szélteben folyik a tapasztalati alkotások öncélúsítása (abszolutizálása). A természeténél fogva gondolkodó ember nem gondolja végig a dolgokat. A minden eszközt felhasználó propaganda is agybénító erővel szuggerálja, hogy a munka, a teljesítmény, a gyakorlati eredmény adja az élet értelmét. 49 F 30. o.

*

Eléggé általános törekvés: az önmagukban végső értelemmel nem bíró, részleges célok sokszorozásával pótolni akarni a bármekkora sokaságnál többet érő *egy* Cél hiányát. 49 F 31. o.

*

A ma annyira ajánlott *lazítás* hasonlóságára a lelki lazítást is kellene gyakorolni.

Ez abban állna, hogy az ember a dolgokhoz való minden tapadását megszakítja, s az egészsleges önkiszolgáltatottság állapotába helyezkedik a Szeretett–Személlyel szemben – hogy most már közvetlenül *Ő* tegyen és alakítson bennünk. Az ilyen ellazítás azonban felülmúlja az emberi igyekezetet. Csak a Szentlélek valósíthatja meg. *S* akiben megvalósítja, az most már közvetlenül és egészen *Ő*tőle hordozottan és éltetetten (tudniillik a természetfeletti rendben) kezd létezni (legalább átmenetileg).

Máskülönben, amikor Szeretettünkhöz fordulunk is (imában, elmélkedésben), sok–sok nem is észlelt kötéllal lekötötten fordulunk *Ő*höz; vagyis nem a kötetlen – kötéltelen – szabadság állapotában (– ahogy a sátor van köröskörül kikötve, nem ahogy a kötélről levágott léggömb szökell a magasba). 49 F 36. o.

*

Nagy szegénységünk a *megélések* hiánya. Nem éljük meg a *Keresztséget* mint hatalmasabb és csodálatosabb szabadulást a zsidó nép egyiptomi szabadulásánál. Nekünk ujjongóbban kellene ujjonganunk, mint a Mózesrel hálát zengő zsidóknak a tulsó parton (Kiv 15). 49 F 38. o.

*

Jó tanács: gyakorold magad a csodálkozásban! 49 F 73. o.

*

Ha tenni–tudó vagy, tégy, amennyi telik tőled, ha nincs erőd tenni, ajánld fel tehetetlenségedet; s ha ama felajánláshoz sincs erőd, akkor fogadd el, hogy létezel. 49 F. 79. o.

*

„Mit tehet az ember az emberért?” (L.L.) – Sokat, nagyon sokat, a legnagyobbat. A jézusi mindenhatóság eszközeként *lehetővé* teheti számára a legnagyobbat: a minden–jó Teljességének véget nem érő, betöltően boldogító bírását. A Jézusba–azonosult ember mindentehetővé lehet/válik embertársaival szemben. 49 F 94. o.

*

Az apostoli munka feladata nem egyszerűen az, hogy eljuttassunk másokat a Célba, hanem a Cél bírásának mennél magasabb fokára. Ahogy Jézus is nemcsak azért jött, hogy életünk legyen, hanem hogy az bőséges is legyen (Jn 10,10). 49 F 95. o.

*

A Fiú mindenben együttműködik az Atyával (Jn 5,17. 19). Közös működésük mindannak a valósítása, ami jó és odahatás, hogy a rossz is valami jót eredményezzen.

Hasonlóképp a keresztényeknek a mindenre kiterjedő munkálkodás szeretetes vágyában és készségében kell élniük: vágyban és készségben közreműködve minden jóval és minden rossz ellen is (és ahol lehet, cselekvéssel is).

S az Isten e művében, mely a jó valósítása és a rossz megtörése, *közössé- gileg* is kell résztvennünk (vö. 1K 3,9). 49 F 95. o.

*

Az apostoli munkának a következőket kell elérnie: a) az ismerés felemelkedését az Önkinyilatkoztatóhoz s minden részleges ismeret összegeződését és értelmeződését Őbenne; b) az ismerésnek szeretéssé, megeléssé teljeseződését; c) a megelés állandó és egyre gyorsuló növekedését (ami feltételezi az összes erények növekedését); d) a mindvégig–megmaradást mindeme jóban.

Mind a négy cél valósítása felülmúl minden emberi erőt s az utolsó elérése nélkül a három előző kárbaveszett.

Szemponatok ezek annak a megvilágításához, hogy mennyire szükséges a mindenhez–hatékony Jézusba kapcsolódó cselekvés az apostolkodásban. 49 F 98. o.

*

A jogbölcselet mellett foglalkozni kell – azt mélyen kidolgozva – a jogteológiával is. Mindkettő visszavezet minden jogot – az egyik az ész természetes fényénél, a másik a hitfényt is felhasználva – az Első Jogra, mely a teremtő ok és az üdvözítő Isten korlátlan joga ahhoz, hogy az ember mindenestől Őhozzá irányuljon, mint Végcélhoz. Ebből a jogból ered az ember alap kötelessége, mely átfogja egész lényét és életét.

Amint az Isten jogából eredő emberi kötelességeket szeretetből kell teljesíteni, ugyanúgy az emberek egymásközi jogaiban megalapozott kötelességeket is. A szeretet által a jogviszonyok felmagasztosulnak. Nélküle az emberi élet merev, rideg, mechanikus, lélektelen jogviszonyok szövedéke volna.

Beszélhetünk még Istennek az emberhez való természetfölötti jogáról is, melyet az Ember–Istennek az embert felszabadító és felemelő keresztáldozata alapoz meg.

Az ember legmagasabb, legfönségesebb joga (egyben ugyanolyan kötelessége is), és pedig senkitől jogosan annak érvényesítését nem akadályozható, sőt mindenki segítségét is igényelhető joga, hogy –a számára felkínált szükséges kegyelem segítségével felemelkedjen az isteni személyek életközösségébe, dicsőségesen megszerezze magának a legmagasztosabb, legértékesebb megszerzhetőt, kiküzdhetőt: az örökre betöltő boldogságot, mely a jelen átmeneti élet minden törekvésének, minden áldozatának és szenvedésének, minden javának és értékének végső célja. 116 F. 23.o.

*

Dec. 10. az emberi jogok napja.

Az igen magas szellemi és erkölcsi emelkedettség és érettség megnyilvánulása volna, ha ünnepet nyilvánítanának az isteni jogoknak.

Az ember egyik fő büszkesége lehet, hogy jogai az első jogforrásból, a jogteljes Istentől erednek.

A felvilágosult ember szeretetből teljesíti Isten reávonatkozó jogait. 116 F. 24.o.

*

Mindenegyik ember végtelen értékű nagyság – ti. viszonylagosan, amennyiben a nem viszonylagosan végtelen értékű Nagyságnak egy páratlanul–

egyetlen változata. Mint személy–lény ugyanis, a természeténél fogva arra van rendelve, hogy a minden viszonylagosságon túli Nagyság szeretetben megélt, örökké boldogító birtoklója legyen.

Minden emberek közti kapcsolatnak a legreálisabban emberhez méltó alapja, ha erre a fel– és elismerésre épül, és tőle van szabályozva, meg éltetve.

Csak rá is kellene ébreszteni az embert erre az emberi–rendbeli, erre a viszonylagosan végtelen méltóságára (mely a nem viszonylagosan végtelen Nagyság után a legnagyobb méltóság).

Az emberiség legkiemelkedőbb jótevői azok, akik embertársaik ráébresztői erre a méltóságukra, akik e ráébresztés művészi munkálói, semmilyen sikerrelenségtől el nem kedvetleníthetők, mivel az abszolút nagyság hatóerejében bíznak, s abból merítenek erőt, s akiknek a ráébresztő tevékenysége nemcsak szavakkal történik, hanem ráébresztő magatartással, bánásmóddal is.

Beláthatatlan távlat ez az egyéni és közösségi kultúrszint fejlődésének a magaslatai felé.

(Előfordulhat, hogy valakiben, amint amolyan letaglózott közérzeti állapotban rója az utcákat, egyszerre csak úgy "elgondolódnak" az ilyen gondolatok.) 116 F. 45.o.

*

A Megváltás arra irányul, hogy az ősbűnnel az Istentől elszakadt és a méltóságában lealacsonyodott emberi személyt felemelje és az isteni személyekhez való szeretetes odakapcsolás által felmagasztosítsa.

A személyt a méltóságánál fogva megilleti, hogy minden gyámkodástól mentesen maga intézze – egyedül vagy másokkal szabadon társulva – a hatáskörébe eső ügyeit. Tegye pedig ezt – a maga és a mások javára – a Megváltás kegyelméből merítve, mindenben odakapcsolódva az isteni személyű emberhez, aki által kell végbemennie a bűnnel megrontott világregend mindenvonatkozásbeli visszarendeződésének a Célhoz.

Egy ország önkormányzati megszervezésében ilyen szemléletből kell(ene) a hívőknek közreműködniök. Ezt elmulasztva, mintegy elárulják, megtagadják a Megváltást, melynek az élet egészére kiterjedő érvényesítése keresztényi feladatuk volna (mini–, vagy mikromegtágadás, elárulás, amilyenrel tele van a keresztény élet, vö. az Apostol egyáltalán nem árnyalt, „kíméletlen” ítéletét, (1 Tim 5,8). 96 F. 10. o.

*

A mai keresztényekből hiányzik a kiválasztottság tudata, hogy ti. örök isteni kiválasztás eredménye az, hogy ők most keresztények. Az Apostol pedig többször hangsúlyozza ezt. A mai keresztény beleszületettnek érzi magát a kereszténységbe s nem lát semmi különöset abban, hogy őt megkeresztelték. 61 F. 4. o.

*

Sokat és nagyszerűt lehet mondani az ember nagyságáról és értékességéről. De felülmúlhatatlanul tútesz minden szemléltető és bizonyító erőben – az, amit a *Kereszt* hirdet az emberről.

Ilyen erejű szemléltetést és bizonyítást semmilyen emberi bölcsesség nem találhat ki. Az ember olyan nagy érték, hogy Isten maga – egyik személyében – érdemesnek tartotta emberkénti mivoltában feláldozni magát érte, hogy biztosítsa számára a legmagasabb személyi beteljesülést.

Az ember értékét nem lehet ennél megrázóbban szemléltetni, se meggyőzőbben bizonyítani (pl. bölcséletileg), és pedig a legalantjáróbb elme és a legmagasabbra szárnyaló szellem számára egyaránt.

S mivel az ember értékét a célja adja meg, ugyanúgy mondható az is, hogy a *Kereszt* hirdet a legnyomatékosabban az ember által elérendő cél nagyságát, kívánatosságát és kötelezőségét, s állítja elénk ezzel az egész erkölcsi élet legfőbb szabályozó elvét is. 61 F. 11–12. o.

*

Minden érted van – személy szerint érted. Minden – akár a természetben, pl. ez a virágzó tavasz, vagy a mai naplemente a budai hegyek mögött, innen a Duna partról nézve, – akár a természetfölötti rend nagy eseményei, pl. Jézus halála és föltámadása. Minden „rendezvény” érted van, téged céloz.

És ez nem beleolvasás, hanem kiolvasás (ti. a természetes és a természetfölötti isteneszméből).

(És te ezt nem tudod, vagy tudod – és mégse gyulladsz ki, vagy robbanszét, vagy ugorsz ki a bőrödből az örömtől és a büszkeségtől!) Széltében panaszolják a személyi kapcsolatok lazulását vagy éppen tünedezését.

A vallási élet személyi kapcsolat; ott mindent a személyemhez vonatkoztatva kell megélnem, a teremtő Istent és az isteni személyeket s minden kifelé való „rendezvényt”. S ha mindenki így él meg mindent, akkor e közös megélés alapján egymás közt ia legbensőbb személyi kapcsolatok alakulnak majd ki. 61 F. 7. o.

*

Ha kimenve az utcára látnád, hogy a város fel van lobogózva s hogy tüzijáték szikrázik a magasban s a szembe jövök lelkenedezve köszöntenének s kiáltoznák, hogy mindez neked szól, teérted van – ugye nagyon fontos személyiségnek éreznéd magad!

Minden lehetséges ünnepeltetést felülmúlóan ébreszthet önnön fontosságod, értékességed és méltóságod tudatára az, amit a keresztúton és a Golgotán láatsz. Az mind teérted volt, személy szerint teérted, és oly egészen, mintha rajtad kívül más nem is létezne a földön. 61 F. 5. o.

*

„Tied vagyok, rabod vagyok” – énekli a nóta.

Az ember nem szégyeli, sőt el is dicsekszi, hogy rabja egy másik embernek, az ellen azonban tiltakozik, hogy alárendelődjék a Tökélyteljesnek, akinek alárendelődni a legmagasabbra – felemelkedés, minden béklyót megoldó felszabadulás és minden hiányt betöltő beteljesülés. 61 F. 4. o.

*

Az ember minden tudatos–szándékos lelki megmozdulása: vágyó nyújtózkodás a Teljesség, az azzal való betelés felé.

Annál inkább ember valaki, mennél világosabban tudott és mennél hőb-
ben akart benne ama „nyújtózkodásának” a Célra irányulása.

És annál keresztényebb valaki, mennél átéltebben Krisztus felé – akiben érhető csak el a Teljesség – irányul a „nyújtózkodása”. 96 F. 19.o.

*

A nagy baj: hogy a teremtményeket, vagyis a részségeket, melyek körülvesznek, átjárnak és hordoznak, nem a Teljeshez vonatkoztatva szemléljük, értékeljük, keressük, alakítjuk és rendezzük.

S a bajt még tetézi, hogy azt a magatartást nem is tekintjük bajnak. 61 F. 6. o.

*

A *szabadság* kivívásánál is nehezebb és fontosabb a szabadság jóra-használásának a biztosítása. Ez pedig az akaratok – az egyeseké és a közösségé – szeretetes odakapcsolása a jóhoz és főképp a személyként létező Teljes-jóhoz, és legfőképp ahhoz az Emberhez, akiben az a Teljesség és az ahhoz kapcsoló kegyelmi erő található. 49 F. 31. o.

*

Valójában *sose tudjuk*, hogy munkánknak, erőfeszítéseinknek van-e *gyümölcse* – értve a gyümölcsön a teljesértékűt, tudniillik magunk és mások hozzájutását a Teljes Jó elveszíthetetlen bírásához, ami nélkül a legszínompásabb gyümölcsök is (nézd, hogy éldeleg rajtuk öndicsőítően a világ!) csak értéktelen puffatagságok. Tehát nem tudjuk..., mert nem tudjuk, hogy tetteinkhez hozzáadatik-e a Célba-juttató hatékony kegyelem.

E nem-tudás viszont lehetővé teszi számunkra – s mily hatalmas ösztönzést is adva! – a mély alázatot, az önkereséstelen odaadást s az egészen az Istenre-építést a cselekvésben. S így az a nem-tudás nagy jó nekünk s Istennek is dicsőségesebb, mint amilyen a gyümölcs biztos tudása s az abból fakadó cselekvés volna. 49 F. 83. o.

*

Mindenkiben van egy kisebb-nagyobb *magabiztosság*, ami nélkül lehetetlen volna élni.

De mire támaszkodik az?

Se szeri, se száma az ingtag alapoknak (testi erő, társadalmi állás, vagyon...), de megingathatatlan csak egy van: Az, aki a Szilárdság, a Megbízhatóság maga. 49 F. 83. o.

*

Aki kimerítően ismerne meg egy fűszálat vagy akár csak egy porszemet, az ismerné az egész mindenséget is, tekintve, hogy az a két parány annak a függvényeként létezik. És ismerné egyben Azt is, aki a maga örök tervét valósító létadó, létbentartó, működtető és irányító hatalmával mindenütt jelenvan. Jelenvan tőlünk személy-lényektől megismerendően, szeretendően, imádandóan, és minket önmagával örökre beteljesíteni-készként. 117 F. 7.o.

*

Az egyházi iskolákban hiányzik a valóság-értelmezés és valóság-értékelés mint tantárgy /fő/, mely túl a szakmai megtárgyalásokon a bölcséleti és a teológiai isteneszme fényében alkotna ítéleteket az egyes szaktárgyakról, a különféle ismeretkörökről. 116 F. 27.o.

*

A legmagasabb és mind szemléleti, mind életalakítási szempontból legértékesebb bölcséleti és hitbeli meg teológiai igazságok felismertetése és szerető elfogadtatása érdekében nem a tévest, a rosszat támadó, elítélő hang alkalmazása a legmegfelelőbb. Az ilyesmi rendszerint védekezést és visszatámadást vált ki, párosulva érzelmi felhevüléssel. Abból a jóból, az értékesből kell kiindulni, ami az emberi vágyakban, tettekben és alkotásokban található – esetleg csak a mélyben és zavaros vegyítésben –, majd azok kiemelése és elismerése után rá kell mutatni arra, hogy azok tartalma hogyan bontakoztatható ki és tökéletesíthető, ennek a felmutatásában (gondolatkeltő és rávezető kérdéseket is alkalmazva közben) nem megállva, hanem a lehető legmesszebbre menve (mélységben, magasságban).

Nem egészen új módszer, de újból és újszerűen alkalmazandó. 117 F. 12.o.

*

A potentia nem más, mint aktusra irányulás, a teremtmény pedig potentia.

Azért minden teremtmény ellenállhatatlanul tör a ténylegesülésre, még a szabadakarati lény is, habár a törekvése irányát maga szabhatja meg.

Nézz körül az életben! Ha mégoly kápráztatóan változatos is, mégis áttekinthető és egyszerű: a legköznapiabb kis kívánságoktól a legfékevesztettebb törekvésekig mindenki nem tesz mást, mint „alázatosan” engedelmeskedik a ténylegesülés kivételtelen törvényének. 61. F. 25. o.

*

Minden gondolkodásunk feltételezi a „lét” felragyogását értelmünkben, minden akarásunk pedig a tudatunkban megjelenülő „jó”-tól való megragadottságot. Minden szellemi – vagyis sajátosan emberi – tevékenységünk a lét és a jó vonzatában folyik. Ezt a függésünket senki sem tagadja, azok sem, akik a lét és a jó fogalmi világát már nem eredeztetik a valóságban létező Léttől és Jótól (vö. II.105,3,84. 4 ad 1). 61 F. 30. o.

*

Tudósok, csillagászok... említik a felfedezések mámorító élményét.

Egy-egy új meglátás, mely az Istenre és az üdvrendre vonatkozik, értékben és szépségben minden felfedezést felülmúl. 61 F. 11. o.

*

A kijelentés, hogy Isten táplálja az ég madarait és ruházza a mező liliomait (Mt 6,26-30.), bölcseletileg is igaz, tekintve, hogy az okozatok jobban függenek az Első Októl, mint a másodrendűektől.

Azért a keresztény s főként a misztikai természet–szemlélet még igazabb, mint a csak természettudományos.

A természettudomány fő értéke az – túl azon a szolgálaton, amelyet az emberi élet fenntartása érdekében nyújt –, hogy a merő naív természet ismeret mellett tudományos alapot ad a természetben működő Isten meglátásához és megélhetéséhez.

A természettudomány és a technika egyik mellékszerű (per accidens) káros hatása, hogy elszoktatott a természetnek az Első Ok függvényekénti szemléletétől (és attól, hogy a természet jelenségeit az ember üdvét célzó Isten eszközeinek tekintsük).

Az élet elszegényedése és elsivárosodása, hogy pl. a napfelkeltét vagy a zöldellő és virágzó tavaszt nem Istentől és személy szerint nekünk adottként vesszük. 61 F. 14. o.

*

Elszomorító – vagy inkább megbotránkoztató – hogy bölcseletet és teológiát tanultak is mily keveset tudnak kezdeni az isteneszmével, annak kimeríthetetlen gazdagságával és termékenységével. 61 F. 21. o.

*

Mindenkinek van egy összegezõ elve, amelyre visszavezet mindent. Legtöbbször azonban ez csak a merő általános „jó”. Ritkán a valóságban létező Jó maga. Pedig ez volna a normális. 61 F. 15. o.

*

Miről van szó az életben folyvást és világszerte? Arról, hogy ez meg az a jó (helyes), amit meg kell tenni, valósítani, vagy el kell érni, és arról, hogy ez meg az az ellentéte, a rossz, amit nem szabad megtenni és meg kell akadályozni.

Csak arról nincs szó, – vagy csak aránylag ritkán, és akkor is halkan, nem a kellő nyomatékozással –, hogy a sokféle jón túl mi az a végső és teljes jó, melyet azokon keresztül el kell érünk, s mi annak az ellentéte, melyet mindenképpen meg kell akadályozni.

A legfőbb teendő – a teendők teendője –, ama végső és teljes jó egyre világosabb bemutatása és egyre megszeretettőbb elfogadtatása, s egyben ugyanakkor az ellentétes végső rossz egyre eltökéltebb megutáltatása és meggyűlöltetése.

Az összes többi jóhoz való szeretéses, valamint a rosszaságokhoz való elutasító gyűlölő viszonyulásnak ama végső jóhoz és rosszhoz való viszonyulás állandó függvényeképp kell érvényesülnie. Az ilyen érvényesülés lehetővé teszi és biztosítja, hogy a végzendő teendők helyesek legyenek. 117 F. 4. o.

*

A *bölcseletet* eleve megrontja a beállítása a *gyakorlatra*. A bölcselet azt vizsgálja, hogy mi az igazság, s csak az után kerülhet sor arra, hogy fényét irányítóan rávetítsük a gyakorlatra (előzőleg bölcseletileg tisztázva azt is, hogy mi a gyakorlat, s mire való; ami maga is feltételezi az ember–mivolt bölcseleti ismeretét). 49 F. 5. o.

*

A *potencialitás* nem más, mint a hiányos, a be–nem–telt valóság éhségszomjúsága az aktussal–betelésre. 49 F. 11. o.

*

Az *ateista* – aki tudniillik eszmei meggyőződésből az – azért utasítja el az istenezsmét, mivel annak elfogadását összeegyeztethetetlennek tartja az alapvető észigazságokkal. Ezzel elismeri feltétlen hódolatát az igazság iránt, az a hódolat viszont – az ő tudtán kívül is – végsőképpen Annak szól, aki mint a szükségszerűen Létező, a feltétlen Igazság maga. 49 F. 33. o.

*

Az ember – a materialista, az ateista is – a *külsőt* sose magáért keresi vagy valósítja, hanem a *belsőért*, amit az őbenne – ismerésében és érzésvilágában – létrehoz. Lehet pedig az a „belső” sokféle: az ismeretvágy kielégülése, öröm, izgalom, sikerélmény, kimagasodás, megdicsőülés...

E sokféleség viszont a legmélyén mégis csak egy: a határtalan potencialitású személy ténylegesülni (aktuálódni) akarása, vagy beteljesülni vágyódása valamilyen teljességhez való kapcsolódás, az abban való részesedés által.

A cél mindig a belső – a láthatatlan, a lelki, a szellemi –; a külső csak annak alárendelten, annak az érdekében kívánatos. És így van ez olyanoknál is, akik élete egészen csak a külvilágra látszik kiömleni.

Ahogy az istentagadó sem tud Isten nélkül létezni és élni, éppúgy a szellemiséget tagadó materialista sem képes szellemiségétől szabadulni.

A lét alapvető rendje és a létezők lényegi természete megmásíthatatlan szükségyszerűség.

Aki azok ellen vét, azt is csak azokra támaszkodva – s azért a szükségyszerűségüket csak még inkább nyomatékozva – képes megtenni. 49 F. 47. o.

*

Függeni a Függetlentől annyi, mint részese lenni az Ő függetlenségének. Az Ő függetlensége feltétlen (abszolút), az Őtőle függőé viszont feltételező (viszonylagos, relatív).

Van olyan függés – tudniillik a létrendi –, mely megváltoztathatatlan, és van olyan, amelyik változtatható – akár lazítás vagy megszakítás által (ez a bűn), akár elmélyítés, bensőségesítés által (ez az erény).

Az erényes – vagyis az alázatos is – oly nagyravágyó, hogy a lehető legmagasabb függetlenségre tör; azért minden erejével igyekszik elmélyíteni, vagyis egyre átéltebben szeretetessé tenni és minden irányban kiterjeszteni – tehát az erények minden területén – a függését a Függetlentől.

A kevély, az önhitt az önmagaságában él, s ezzel tagadja – és erkölcsileg meg is szünteti – függetlenségét, vagyis a Függetlentől való függését. A részesevéssé, tehát az igazi, a valós függetlenséget felcseréli a valótlannal, a látszattal. 49 F. 47–48. o.

*

Ha bebizonyítottuk, hogy az embernek szellemi lelke van, akkor ebből szükségyszerűen következik a *Teremtő* léte. A szellemi lélek ugyanis nem eredhet az anyagból; ha pedig előzőleg létezne, önerejéből nem egyesülhetne a testtel, és pedig kizárólag épp azzal, melyhez egész természeténél fogva irányul. Ezt a kapcsolatot csak egy olyan szellemi ok valósíthatja, melynek hatalma van egy véges szellemiség egész mivolta felett. 49 F. 54. o.

*

Felfedeztek egy *kvazart*, amely 20 milliárd fényév távolságra van tőlünk és annyi energiát sugároz, mint 100 billió Nap. (újsághír)

Ez is hirdeti a *Teremtő* nagyságát – habár a térbeli és mennyiségi nagyság csak a legalacsonyabbrendű – és egyben az emberét is, akiért az teremtvé van.

Szellemi kiválóság kell annak a meglátásához, hogy a legkisebb szellemi aktus – pl. egy fogalom–alkotás – nagyobb (vagyis magasabbrendű) nagyság, mint az a kvazár meg a tér, amelyben van.

Az ember nagyságának egyik fokmérője, hogy a nagyságok milyen fajai és fokai iránt van érzéke. 49 F. 66. o.

*

A Szentlélek az, aki kegyesen kiemel a töredékességekhez való tapadottságból és odaforraszt szeretetben a minden töredékességen túlon-túli Teljeshez. 49 F. 69. o.

*

Az emberiséget sújtó töméntelen *rossz* láttára – a természeti és emberi okokat könnyedén átugorva – mindjárt és közvetlenül az Első Ok lesz megidézve: Ha van Isten, miért engedi meg, mért nem akadályozza meg? Nincs, mert akkor megakadályozná! Amikor pedig mi Őreá mint elérendő és minden rosszat túlon-túlian kiegyenlítő Céltra hivatkozunk, akkor azzal intéznek el, hogy az Örökcél túl messze van a gyakorlati élettől, s hogy mi elhanyagoljuk a belenyúlást a bajokat előidéző közeli okok sorába. 49 F. 70. o.

*

Megbotránkoztató, hogy akik megbélyegzik a vétkest – pl. a háborús bűnösöket, a terroristákat –, sose mutatnak rá az emberi rossz legmélyebb okára: hogy az a valóságban és személyként létező jóhoz mint ilyenhez való szeretetes odakapcsolódás hiánya, aminek következtében az ember nem ama kapcsolat erejében és fölényében fordul céljai felé és cselekszik.

Az a rá-nem-mutatás a szellemi vezérek, az „írástudók” egyik legnagyobb árulása. 49 F. 71. o.

*

Még a természeti jelenségek okozta rosszságok is – árvíz, tűzhányó-kitörés, földrengés... – nagyrészt az emberi vétkességre vezethetők vissza: mert a Jóteljes szeretetében lehorgonyzott és erőit nem a kölcsönös ártásra tékozló ember a maga tudásával meg tudná előzni vagy hatástalanítani a legtöbb természeti csapást.

Még nyilvánvalóbb, hogy a környezetártalmak az emberi rövidlátás, nemtörődés, önzés... következményei.

Nincs sürgetőbb gyakorlati szükségszerűség, mint a „sursum corda”: a szívek felemelése nemcsak „az üzemek fölé” (József A.: A város peremén), hanem fel egészen a Teljes-jóhoz is, akihez odavonzani minket szállt fel a mennybe Jézus a mai napon. 49 F. 71. o.

*

Az „Öt Út” eredményei látszatra egészen élettávoliak (változatlan változtató, önerejű létesítő, szükségszerű, teljes tökély, célrairányító). Pedig bennük van az egész élet és minden emberi vágy keresettje. Csak ki kell bontani tartalmukat s rávetíteni a mindennapi tapasztalásra. Az ingatagságok világában jó tudni, hogy van változhatatlan; az önerejű ok hatékonyságában nem lehet csatlódni; a feltétlen szükségszerűség a minden esékénységen túli támpont; minden részleges a teljest ígéri; a tapasztalati rendtelenségek közepett célirányos rend érvényesül.

Ezek csak megvillantások.

Az Öt Út misztikai élettartalommal terhes, csak ki kell bontani belőlük. 49 F. 83–84. o.

*

A teológiát úgy kell tárgyalni, hogy mindenben keresztül átsüssön és érződjék a Háromszemélyű, amint az Ember Istenen keresztül vonzza az embert, hogy betöltő élettartalomul neki adja magát. 61 F. 32. o.

*

A kellő bölcséleti képzettség hiányában mennyi felületesség hangzik el „művelt” emberek részéről is arról, hogy mi a boldogság, mi a teljes élet! És mennyien vannak, akik a hallottakkal (olvasottakkal) meg is elégszenek! 96 F. 5.o.

*

Ha Jézus a hirdetőinek olyan beszédet és bölcsességet ígér, melyet nem tudnak majd megcáfolni az ellenfelek (Lk 21,15) – akkor mennyivel inkább kérhetünk Tőle bölcs beszédet azok felé, akik nyitottak és jóindulatúak vagy még vágyódnak is Öröla hallani! (Milyen én–tudattal bírhatott Az, aki megígéri, hogy jövőbeli távollevőket bölcsességgel szerel majd fel!). 96 F. 5. o.

*

Az érzékek és az érzelem lenyűgözése jöhet kívülről: egy–egy külső tapasztalásból, a szenteknél esetleg egy jelenésből. És jöhet egészen belülről, amikor ti. az egészen szellemi élmény oly magasfokú, hogy átcsap az érzékes–érzelmes szintre és lenyűgözi azt. 61 F. 5. o.

*

Az ember, aki a kétlábonjáró élmény–éhség maga, éhségét csak akkor csillapíthatja, ha rányit és szeretetben rákapcsol Arra, aki a hármas–fennállású élmény–teljesség.

Az Ő szeretetében élő hívő arra vágyódik, hogy minden kis és nagy élménye – tapasztalata, megélése – beleteljesüljön abba a kapcsolatba Ővele. És nemcsak maga, hanem mindenki más számára is vágyik ugyanerre – mintegy mindenki nevében és képviselőjében–, tudva és átérezve, hogy minden emberi tapasztalat arra a beteljesülésre való (akármilyen rövid vagy hosszú, gyönyörteljes vagy fájdalmas átalakulás – metamorfózis – során át is), ahogy a csíra és a bimbó is arra való, hogy virággá és gyümölcscsé teljesüljön. 96 F. 24. o.

*

„Minek törődjek a közelben vagy távolban kavargó eseményekkel, ha úgyse tudom őket megváltoztatni” –mondják sokan.

Ha nem is tudom – helyesebben tudnám – megváltoztatni őket, igenis tudom azok kapcsán enmagamat. Minden kis és nagy történés vagy esemény a gondviselés valamilyen függvénye s Ő mind révén az én – és külön–külön mindenki más – Őhöz, mint üdvözítő személyhez való hasonulásomat szándékolja.

Azért az én feladatom, hogy az események egy kisebb–nagyobb, az adottságaimnak megfelelően elérhető mennyisége révén olyan felismeréseket és ítéleteket s olyan érzéseket és elhatározásokat alakítsak ki magamban, melyek egyre igazabban hasonítanak át Őhöz. 61 F 29.o.

*

A múlt és a jelen eseményeit nemcsak az érzékes tapasztalhatóság szintjén lehet szemlélni, hanem a Hit fényében is, az üdvösség–célra irányító okteljesség függvényeiként. Metahistorikus szemlélet ez, mely érintetlenül hagyja a merő történetit. 61 F. 29. o.

*

Minden jelenségen, benyomáson – jón vagy rosszon, kellemesen vagy kellemetlen – keresztül Ő, az isteni Művész hat ránk (akarván vagy megtűrően), hogy hangszer–mivoltunkon (egész lényünk az) kijátssza a legcsodásabb és legremekebb melódiát: az Ő szeretetes megélését. (Ő, csak engednénk is, hogy azt játssza ki... Máskülönben csak zörejeket, recsegést, diszsonanciát, kakofóniát ...ad ki a hangszer) 61 F. 3. o.

*

Faggatni kell a *jelképeket!* Árulják el minden mondanivalójukat!
A legtöbbet–mondó jelkép a Kereszt és az oltáron a kenyér meg a bor.
Ne hagyj abba a vallatást, míg ki nem adják minden titkukat! 61 F. 7. o.

*

Szilveszter–esti süketítő petárdázás, trombitálás. Vágy, legalább átmenetileg és megengedetten megszabadulni bizonyos gátlásoktól. A mindentekintetbeni teljes élet vágyától sugallt, némileg szabadabb és tágabb életmegnyilvánulás.

Az igazán igazi teljes–élet hordozója és közlője egyedül az Ember Isten. S az a teljes élet a Három Személy élete a közös Teljesség birtokában. A tegnapi estizajgásból és zajlásból – végig a lámpafényektől áttűzdelt sötétségbe burkoló utcákon –ama teljes élet és annak közlője valamilyen vágyát lehetett kihallani (ahogyan az a Hittől–halló szívben hallható). 96 F. 62.o.

*

A „Szekszárd felé” (Illyés Gy.) kis anyájában lásd meg Máriát, amint ott hon és úton (Erzsébethez, Betlehembe...) viszi magzatát. Környezetét s a tájat „gyermek helyett is / nézi már” ... Nézd, nézd a kis asszony, / gyűjtöget, / termi csöndesként a / gyermeket.”...

(A vers az azonosulási képesség kifejezése is. A Jézussal való azonosulásra alkalmazható „A tihanyi templom hegyen”: „Magányba zár, fojt, fáj a szépség, / ha nem együtt látom veled,” „semmi se jó már nélküled”... És nemcsak a szépség, hanem az igazság, az élet, a kapcsolatok... minden is.) 61 F. 3. o.

*

Az öregek elmerengenek letűnt múltjukon, s a költők fájdalmasan zengenek a mulandóságról.

Miért ne lehetne inkább ujjongani a mindenféle múlékonyságok láttán?

Ami változik, másul, múlik, avul, kopik az utal az ellentetjére: a változhatatlanra, a múlhatatlanra, az avulhatatlanra, a megunhatatlanra... és szítja is állandóan az odavágyódást ahhoz.

S Aki odavágyódik ahhoz – vagyis Őhöz – mint a személyi mivoltától igényelt Maradandósághoz és Teljességhez, az örömmel élvezi a mulandóság mindenünnen áradó zenéjét, mely pianissimótól fortissimóig dalolja és/vagy harsogja a Múlhatatlan kívánatosságát. 61 F. 6. o.

*

„Élek, mint szigeten. Minden nap térdre kell hullanom. Kívüled semmi sem érdekel.” (Dside Jenő, Vallomás)

De úgy nem érdekel, hogy minden érdekel. Mert minden a Tőled és Hozzád – valósága szerint érdekel, ha nem szeretem is ugyanazzal a szeretettel, amellyel Téged tartalak átölelve. 61 F. 24. o.

*

„Csak az az egy baj ne volna, / hogy itt élek a Hortobágyon / a rózsám meg Csongorádon” (Nóta).

Csakugyan, az *egy* baj:távol lenni a szeretettől.

E baj alól azonban *mi* ki vagyunk véve. A mi Szeretettünk közel van, sőt velünk és bennünk is van. S ha elrejtőzik, az is csak azért van. hogy aztán még mélyebben lehessen bennünk. 61 F. 12. o.

*

Az igaznak „minden sikerül, amit tesz” (Zsolt 1,3).

Mert mindent azért tesz, hogy Szeretettjével még inkább egyesülhessen. S ezt a célját megakadályozhatatlanul eléri mindig – akkor is, ha külső tette kudarcba fúl.

Az igaz életének és tetteinek a sikerességét senki és semmi nem akadályozhatja meg.

Ezért legyőzhetetlennek érzi magát mindig. 61 F. 24.o.

*

Mély és szép gondolatok is akadnak ezekben a füzetekben. Talán lesznek, akik olvasni fogják őket vagy esetleg senki sem. .

A Jézus Isten – akinek a hatékonysága nincs a látható közléshez kötve – megteheti, hogy mind közkinccsé váljon: akár már közlésük előtt, akár pedig közlésük elmaradása esetében is.

„Tu qui cuncta scis et vales!” 61 F. 10. o.

*

A széles körben ható s nagyoknak mondott cselekvéseknek a végső kihatását a mindennapi élet aprócska jelenségei alkotják. (Csak végig kell gondolni – s ez ritkán történik– hogy mi származik végsőképpen pl. egy államférfi döntéséből.)

Egyébként mindenkinek az élete – a tapasztalás körében – egyenként jelentéktelen tettekből tevődik össze (a ritka ún. nagy tettek pedig a végső kihatásaik szempontjából jelentéktelenek). Az ilyen jelentéktelenség kirívóbb akkor, ha valaki olyan munkát kénytelen végezni, amely teljesítő, ill. alkotó képessége alatt van (ha pl. a diplomás zöldséget árul, vagy a művész széklábat farag).

Ilyenkor – vagyis mindig – az aránytalanságot úgy kell kiegyenlíteni (át-hidalni), hogy munkánkba a szeretet teljességét visszük bele és esdve odanyújtjuk a Mindentmegtehetőnek: használja fel eszközül nagy és a legnagyobb hatásokra, ti. magunk és mások odakapcsolódására Öhozzá.

Az ilyen munka (tett, teljesítmény) remekmű: a legmagasabb érték eredése a jelentéktelenből. 61 F. 1. o.

*

Ahogy Péter és János fut a sírhoz és az egyik gyorsabban fut, mint a másik (Jn 20,4) ... .

Jelenítsd meg magadnak ezt a *futást* –mind a külsőségében, mind pedig belsőseiben – és hasonlítsd össze más futásokkal, amelyeket tapasztalásodból vagy a szépirodalomból és a történelemből ismersz.

Próbáld megjeleníteni magadnak a 11 apostol Galileába –menését a hegyre (vö. Mt 28,16).

Tudták, hogy ez lesz a búcsú –találkozás. Mit éreztek, miről beszélgettek? A beleélés mi mindent tudna itt is a felszínre hozni! 61 F. 9. o.

*

A példabeszédet a *talentumok* gyümölcsöztetéséről (Mt 25,14) inkább csak a természetes adottságok kifejlesztésére szokták alkalmazni.

Pedig – azokon túl – ott főként a természetfölötti adományokról van szó: az istengyermekség kegyelméről, a belénk öntött erényekről és a Szentlélek-ajándékokról; amelyek szolgálatában kell kifejleszteni a természetes adottságokat és amelyek kibontakoztathatósága és gyümölcsöztethetősége határtalan. A végső gyümölcs, amelyet meg kell teremniük, az istenmásság mennél magasabb foka s ama képmásság mennél dúsabb megsokszorozása másokban. 61 F. 21. o.

*

Mindenki azt mutatja ki magából amije van, illetve amit a legtöbbre értékkel: a testét (felszíne minél nagyobb részét), az elméjét (tudását), vagy a szívét (erényét).

A test egészen eltakarható, az elme jóval kevésbé, az erény egyáltalán nem. 61 F. 21. o.

*

Folyik mindenütt áradó bőségben a részleges értékek termelése – a Teljeshez való minden odarendelés nélkül. – Fájó, tragikus. 61 F. 21. o.

*

Az ember legyen ember, egészen ember – mondják.
Ilyen azonban csak akkor lesz, ha átistenül. 61 F. 10. o.

*

Az ember – és minden más tapasztalati valóság – soha semmiben sem feltétel-nélkülien első: létében és működésében sok mindent feltételez. De nem lehetséges, hogy minden ami van, feltételező legyen. Kell feltételtelen feltételezettnek lennie. S annak összetettlenség is kell lennie; ahol összetettség van, ott feltételek is vannak. 49 F. 3. o.

*

A mindennapi tapasztalás felkelti, ébrentartja és elmélyíti az emberben az esetlegesség, a bizonytalanság s a megbízhatatlanság élményét s ezzel megkívántatja és keresteti az ellenkezőjét. Úgyszintén tudatosítja, hogy más a külszín, a látszat és más a belső, a tartalom, s ezzel vágyat kelt az után, akiben a kettő összhangzatos.

Az irodalmi művekben is ez az egyik legmélyebb tanulság, de erre nem szokás rámutatni. 49 F. 3. o.

*

„Urunk, Jézusunk! *Most* azt kérjük Tőled, ami Neked a legkedvesebb: add és tedd, hogy szeressünk Téged!” (nagycsütörtök este) 49 F. 11. o.

*

Isten mindig és mindenben keresztül *önmagát* akarja adni nekünk, mi viszont mindig az Ő teremtett ajándékait akarjuk kapni Tőle. Így az Ő adniakarása és a mi elvárásunk állandóan keresztezik egymást. De Ő elviseli ezt a tőlünk teremtett ellentétességet, tudván – hiszen Ő alkotott bennünket csak-Övele-beérni-tudókká – hogy a végén igazat adunk Neki és örökké köszönjük is, hogy magatartásán nem változtatott. 49 F. 12. o.

*

Vannak, akik az emberi önállóságot, önérzetet és *szabadságot /illetően/ sértőnek* ítélik azt a tanítást, amely szerint a teremtmény mindenestül a Teremtőtől – egy „idegentől”! – függ és mindent Őtőle kap.

Ugyanazok azonban nem nehezményezik, hogy életüket és neveltetésüket szüleiktől kapták. A lét- és életadók nem tekinthetők idegeneknek; még kevésbé akkor Az, akitől függően lehet csak létadó bárki más, s akivel szorosabb egységben létezünk, mint bárki mással. Ha Ő idegen, akkor mindenki más még inkább idegen, s mi magunk is idegenek vagyunk magunknak – tekintve, hogy az is Őtőle van, hogy vagyunk.

S ha minden mást is Őtőle kapunk, akkor semmi sem idegen nekünk, mert Attól kapjuk, aki a Legnemidegenebb; az Ő adományai maguk is részesei az Ő nem-idegenségének. 49 F. 21. o.

*

A *rossz* egyes fajai különleges alkalmak a felebaráti szeretet változatainak gyakorlására. A rossz nélkül a szeretet igen sok megnyilvánulása hiányozna az életből – mint ahogy a mindenség is szegény volna – az isteni tökély kifejezésében is – a létezők számossága és változatossága nélkül. 49 F. 25. o.

*

Ha az Apostol arra buzdít, hogy minden alkalommal és mindenért *hálát* adjunk (Ef 5,20; Fil 4,6 ...), akkor ezt azért teszi, mert megítélése szerint minden, ami ér bennünket, a mindig csak adó és adományaival maga felé vonzó isteni szeretet megnyilvánulása irántunk. 49 F. 33. o.

*

Az üdvözültek látni fogják – s ez az egyik véget nem érő örömük lesz és szüntelen hálaadásuk oka, egyben pedig a gondviselés önigazolása is –, hogyan teljesült életükben – és mindenki máséban is – az Apostol ígérete: „minden közreműködik az Istent szeretők javára” (Róm 8,28). – Valóban, az egész mindenség – a Mindenhatóság erejében ható Jézus irányítása alatt – abban fárad, hogy az Istent szeretőket üdvözítse. A természet, a történelem, s az egyéni élet minden kis és nagy eseménye (változása, behatása ...) – nem kivéve a sűrűn feltörő bajokat, károsodásokat, szenvedéseket s egyéb rossz-ságokat sem – az istenszeretők üdvözítésének a lázában ég (liheg, fészül ...). Nincs semmi, ami közömbös vagy tétlen maradhatna (a jézusi behatás ezt nem tűri meg) s a közreműködés átfogó munkájában egész mivolta teljes bevetésével ne venne részt. Mindenegy

üdvözülendő célba–juttatására az egész mindenség van bevetve; a teremtés egészének a koncertje – a jézusi vezénylés és irányítás hatására – az üdvözítéseket zengi és zengve munkálja.

S ha ez így van, akkor nekünk így kellene is látnunk mindent (ez volna az igazán keresztény világnézet).

Megadja pedig azt a látást – és az annak megfelelő megélést – a Hit, melyet a Szentlélek–ajándékok feltökéletesítenek.

S a kereszténynek szeretetes szántsándékkal kell bekapcsolódnia abba az egyetemes üdvözítési munkába, melynél nincs se fönségesebb, se kötelezőbb számára. 49 F. 34. o.

*

Minden odahat, hogy *bűvöljön*. Bűvölheti az embert az érvényesülés, a hódítás, a siker, a műveltség, a test (a magáé vagy a másé), a tudás...

A bűvölések eme ösztüzében csak az tud józan maradni, akit Az bűvöl el, aki a teljessége mindannak, ami a részleges bűvöletekben embert emelő érték. 49 F. 40. o.

*

Habár minden *jó* a Jóteljesség részesedése, nem mind alkalmas arra, hogy az embert Ahhoz emelje – ha tudniillik nem az ember mint jólrendezett egész számára jó, hanem csak egy alkalmi vágy számára, mely ama renden kívül igyekszik érvényesülni. 49 F. 40. o.

*

Mivel az élet bűvölések és bűvölődések sorozata – csalódások, vagyis kibűvölődések sorozata is: Annak a gondoskodásából, aki folyvást odahat, hogy beleszeressünk Abba, akiből nem lehet (indokoltan) kiábrándulni. 49 F. 40. o.

*

A gondviselés mindig a Célt célozza, az pedig a gondviselő maga, aki a mindenestül Kívánatos, mivel a Csak–jó maga.

A különféle rossz–ságok mint a Cél elérésének közvetítői vannak bent a gondviselésben, vagyis mint vonatkozásilag jók (jó–ságok), sose mint merő rosszak.

Aki a gondviseléstől a Cél elérését várja, annak *elvárását* semmi sem keresztezi, ami az *útját* keresztezi. 49 F. 41. o.

*

Minden, ami a teremtésben van és történik, nem egyszerűen csak van és történik – ahogy a merő vízszintes szemlélet látja –, hanem a semmit a kezéből kisiklani nem engedő gondviselés irányítása alatt (melynek eszközlője az ember–Jézus) *azért* van és történik, hogy alkalom és késztetés legyen az ember számára az erényre, vagyis a fokozatos Istenhez hasonulásra.

(Minden erény valami jóra–irányulás, s mint ilyen oda–irányulás és hasonulás a minden jó Teljességéhez.) 49 F. 42. o.

*

Nincs nagyobb *életművész*, mint az, aki az élet minden adottságának a felhasználásával kialakítja magában a (viszonylag) tökéletes és megélt isteneszmét, vagyis megvalósítja magában a megélt Istent. (Ez ugyanakkor a legmagasabb teremtményi teljesítmény is.)

Mennél tökéletesebb az istenmegélés (istenélmény), melyet az ember elért s mennél jobban belevont valaki annak kialakításába mindent, s mennél szélesebb körben valósította (jelenítette) meg a külvilágban Istent, s mennél több személyt segített hozzá Isten megélt birtoklásához – annál hatékonyabb, termékenyebb, gazdagabb és gazdagítóbb volt egy élet (és szebb és művészibb és boldogabb és boldogítóbb és élni–érdemesebb...) 49 F. 42. o.

*

Hisszük a *természetfeletti valóságokat*, de nincs megéltünk valóság-voltokról – az egyébként a legsúlyosabbaknak számító valóságokon is mint helysúlyokon túlsúlyosodó valóságokról.

Alacsonyszintű megéltünk számára inkább csak a tapasztalati valóságok nyomnak a latban.

Csak a Szentlélek adhatja meg a megéltünk számára a tapasztalati és a természetfeletti valóságok súlyának föld– és ég–magasságú átbillenését.

A háromként fennálló Életteljesség, az isteni Személyek bentlakása a lelkekben, a megszentelő kegyelem izzása és tündöklése a lélek–templomokban, az oltáráldozatok égigérő vulkánkitörései a földkerekségen, Jézus mindenütti vonzások működése a természetben, a történelemben és a lelkekben, a szentségekből áramló életmegújítások, a jézusi jelenlét fehér izzása oltárainkon, a kegyelemtől érintett lelkek kitaruló vagy bezárkózó válaszolásai, a végső mezsgyére érők isten–viszonyának örökké maradó rögzítődései, a pokolba–zuhanások és az égbe–szállások mindjárt innen a földről, vagy a purgatóriumból...

A természet, a történelem és a kísérlet színpompás és dübörgő eseményei meg tényei ezek mellett csak jelentéktelenségek, semmik önmagukban.

De nézd! azokhoz viszonyulóan – mint azok megélésének a jézusi erőtől hatékony előkészítői és eszközlői – részesei lesznek azok természetfeletti valóság-jellegének és súlyának: természetfelettivé jelentőségesednek és magasztosodnak és súlyosodnak (– amilyenekké a legeltűzőbb emberi felértékelés se tudná tenni őket). 49 F. 50. o.

*

Az erkölcsi rend *tilalmi* nem korlátok, hanem korlátlanítások: az emberi beteljesülés korlátainak, akadályainak, gátjainak eltávolításai. 49 F. 51. o.

*

Az Egyháznak természetfeletti személyisége van, de a tagok – vezetők és vezetettek – nem mindig az ahhoz-tartozásuk, az abban való fennállásuk szerint cselekszenek. Az előforduló hibásságok mindig ebből erednek.

Az Egyház fejlődését nem a külső sikerek teszik, hanem ama természetfeletti személyiség (fennállás) – mely a teljes Jézushoz-tartozás – tudatosulása és megélése a keresztény közösségben és az egyes keresztényekben. 49 F. 51. o.

*

Ha valaki kiszakítja kezünkből táskánkat és elrohan, utána kiáltunk, hogy fogják meg; hangos kiáltásunkkal mozgósítjuk – riadóztatjuk – az arra járókat, hogy kerüljenek elébe, kerítsék be és gáncsolják el. S annál hangosabban kiáltozunk – futás közben is –, mennél értékesebb az elragadott holmi.

A teremtett mindenségben nincs drágább „holmi”, mint az emberi személy, és nincs akinek oly korlátatlan-teljes tulajdonjoga volna öhozzá, mint Annak, aki az ember egész mivoltának teljes oka és még egy külön jogon is – a véres megváltás jogán is – a tulajdonosa.

S ha most az ember elköveti a legkiáltóbb jogsértést, elszakítva a Tulajdonostól annak legdrágább birtokát, az embert magát, önnönmagát – mi más a bűn, mint az ember önelszakítása isteni birtokosától? –: gondolod, hogy akkor a legszentebb jogában – az ember szeretetéhez való jogában – sértett Tulajdonos nem veti magát a rabló után – aki egyben a rabolt holmi is! – ?! Utána veti magát és üldözőbe veszi, s mozgósítja körötte a teremtményeket, hogy kerítsék be és gáncsolják el – az Élet elől a halálba menekülőt.

Nem láttad még, hogy folyik szerte az életben ez az üldözés? Vagy azt hiszed, hogy az emberért emberré lett és önvérébe öltözött Tulajdonos oly könnyen lemond legdrágább birtokáról?! S ha a rablók arra is vetemednek, hogy

üldözzék azokat, akik a Tulajdonos birtoka akarnak maradni – akkor üldözésük az üldözők üldözése is lesz.

Minden, ami éri őket – öröm, csalódás, kudarc, siker, jólét, betegség... minden és minden –, egy–egy utánuk vetett horog, pányva, háló, és mind a szeretet szálaiból szöve.

(Egy kicsit *mi* is Előle–menekülők vagyunk: még nem hagytuk, hogy Ő úgy és annyira vegyen birtokába minket, ahogy szeretné. Azért üldözését ránk is kiterjeszti. Mi is az üldözöttei közé tartozunk.) 49 F. 60. o.

*

Az egész teremtett világ közreműködik abban, amik vagyunk – amik vagyunk testileg, tudásban, erényben, megélésben. S a teremtmény boldog, hogy szolgálatot tehet nekünk, akikért van teremtve. Ő a Teremtő szeretetének közvetítője; egy mérhetetlenül nagy és bonyolult együttes; a Teremtőtől jövő és Őhoz-
zá vonzó szeretet közvetítő rendszere. (A bölcselet és a teológia ezt a többletet adja hozzá ahhoz, amit a természettudomány mond a teremtményről.) Áradó *hálával* kellene minden nap megköszönni a teremtménynek – sorold el őket, ha tudod – mindazt, amit szüntelenül tesz értünk: azt az elapadatlan szeretet-szolgálatot. S ő – ahogy Ura szeretetét közvetíti felénk – hálánkat is hűen továbbítja az Úrhoz. 49 F. 61. o.

*

Van-e benned mély és sajgó fájdalom annak a láttán, hogy az egyes keresztényeket és a keresztény közösségeket nem hevíti – jó, ha egy kissé langyosítja – a főntről nyújtott boldogság–teljesség vágya?! 49 F. 67. o.

*

Minden, amit teszünk és alkotunk – *semmi*, amennyiben semmi hatóereje sincs ahhoz, hogy valósítsa azt, ami egyedül érdemli meg, hogy teljes értelműen *valaminek* mondassék. Ez ugyanis a minden természeti erőt túlhaladó hatás, tudniillik a szeretetes Istenbe–kapcsolás – a magunké és a másoké – s ama kapocs megmaradása mindvégig. Azért az igazi hatás szempontjából nincs fontosabb, mint mindig az Erőforráshoz kapcsoltan cselekedni s minden teljesítményünket Őneki odanyújtani – mennél sürgetőbb és behízalgóbb szeretettel –, hogy méltóztassék azok tehetetlenségét az Ő mindent– megtehető erejének a közvetítőjévé magasztosítani. 49 F. 74–75. o.

*

Kivétel nélkül minden – az én életem és minden megnyilvánulásom, és ugyanúgy mindenki másé is – közreműködik az üdvözítésekben, de nem okvetlenül úgy, hogy beszámítódják nekem. Nekem csak az számítódik be, aminek én személyesen közreműködő eszköz-oka voltam. (A kárhozottak minden tette is közreműködött mások üdvözítésében!) 49 F. 75. o.

*

Mivel semmi sem közömbös, hanem arra való, hogy közreműködjek az üdvözítésben, azért indokolt az egész természetes és merőben világi cselekvésekhez és vállalkozásokhoz is kérni a Szentlélek segítségét; tehát nem azért, hogy mintegy szakszerűen helyesek legyenek – ahhoz elég a józan ész irányítása –, hanem azért, hogy üdvözítő hatású hatékony kegyelem adassék hozzájuk.

Mint ahogy nem szükséges a Szentlélek megvilágosítása a természetes adottságokból kiszűrhető igazságok felismeréséhez sem, de nagyon is ahhoz, hogy meglássuk az igazságok természetfeletti felhasználhatóságát és egybekapcsolódásukat Abban, aki mindenek egységesítő elve (vö. Ef 1,10. – Jn 16,13). 49 F. 76. o.

*

Mivel az isteni személyekkel való örök együttlét mint életcél földhöztapadtságunktól messze van, adva vannak számunkra az embertársainkkal való kapcsolatok. Amit ezekben mint jólesőt, kellemeset, gazdagítót, boldogítót... élünk meg, azt átvihetjük – hiányaikat kiküszöbölve – arra a legfőbb kapcsolatra; s ugyanezt tehetjük minden kellemetlen, kínos, terhes, üres, bántó... ellentétségeivel is.

Embertársainkkal való minden kapcsolat – a rövidék és felszínesek is – érlelheti vágyainkat (főképp, ha azt az érlelést tudatosan keressük is) az isteni személyekkel való nem-átmeneti, nem-felszínes, nem-megunható, nem-mellékízes, nem-lealacsonyító, nem-külsőséges, nem-fárasztó, nem-őszintétlen, nem-kihasználó, nem-kiábrándító... kapcsolat után.

Naphosszat a mennyei boldogság, vagyis a betöltő személyi kapcsolatok felé kaphatunk ösztönzést (és onnan előízeket is). 49 F. 77. o.

*

Magányunkat (elhagyatottságunkat) nem szüntetheti meg mások merő külső közelsége. Ha a körülöttünk lévő személyek nincsenek ugyanakkor bennünk is – ismerten és főképp szeretetten – akkor ugyanolyan magányosak vagyunk, mintha senki sem volna közelünkben. A külső jelenlét annyit ér, amennyire belső jelenlétet hoz létre.

Ha pedig ez így van, akkor nem lehet elutasítani annak a lehetőségét, hogy valaki minden külső jelenlét nélkül is bennünk legyen.

Ilyen lehet egy mélyen szeretett emberi személy is, legfőképp pedig a magukat megismertetően és megszerettetően megjeleníteni tudó Személyek.

Az Evangélium legnagyobb ígéretei közé tartozik az isteni személyek bennünk–lakása (pl. Jn 14,23; „a lélek édes vendége”; Jézus jelenléte). Lenne csak megéléses is! 49 F. 77. o.

*

Az emberi szellemnek a test segítségével kell emelkednie – közben azonban kibontakozni is igyekezve a test szorításából. Túl kell haladnia azt, amire állandóan támaszkodnia kell. 49 F. 91. o.

*

Ha nem tudom igazában – amúgy istenigazában –, hogy mi vagyok (mi az ember?) és mi az életem értelme, akkor csupa „hangsúlyeltolódás” kúsza szövevénye lesz az életem. Ugyanez áll a társadalmi és a népekközi életre is. S azok az „eltolódások” bizony igen rontóak és vészesek. A külső életfelfogás és a belső megélések rémes kakofóniáját eredményezik – szimfónia helyett. 96 F. 26. o.

*

Az élet tulajdonképpeni rendeltetése, célja, értelme ... a helyes istenvizony kialakítása.

Minden más, amit az életről mondhatunk, erre a kialakításra vezetendő vissza, mint ama viszony kifejtése, elmélyítése, gazdagítása.

Életünk akkor volna normális, ha az a viszony – jelesül mint Jézus viszony minden vágyat, törekvést és célt magához–vonzó és magába–merítő célként állna tudatunk homlokterében, és egyre világítóbban és tündöklőbben is. 61 F. 15. o.

*

Az igazi demokrácia az, amelyben érvényesül mindenki joga ahhoz, hogy a közösség hathatósan segítse őt személyi tökéletesedésében. 96 F. 38. o.

*

Mennél szűkebb szemléleti és érzelmi lélettérben élnek az emberek, annál több és súlyosabb összeütközés adódik köztük a szűk fizikai (térbeli) lélettérben. 96 F. 27.o.

*

Az életben – mind az egyéni, mind a közösségi, a társadalmi és a történelmi életben – minden (a foglalkozási, a termelési, a politikai és minden egyéb tevékenység) az életért folyik. Éspedig nem csak a fenntartásáért és meghosszabbításáért, hanem a mennél kellemesebbé és dúsabbá meg telítettebbé – élményteljesebbé – tevéséért is, vagyis a minden élet-részlegen keresztül elérni kívánt, semmilyen irányban le nem szűkített életért magáért, egyszóval a teljes-életért.

És itt volna most szükség a legigazibb és legmélyrehatóbb szemléletváltozásra és az annak megfelelő rendszer-, totális életrendszer-változásra. Annak az ihletett és átélt felismerésére, hogy a teljes-élet minden elképzelésünkön és kívánságunkon túlon-túlian is – ténylegesen el is érhető: rendelkezésünkre áll, föl is van kínálva nekünk. Aminek minden cáfolást semmivé tevő bizonyosága a Kereszt és az egykor azon magát értünk Feláldozottnak és a teljességesen teljes-életet Hordozónak és Közlőnek állandósult jelenléte köztünk, oltárainkon. És szükség volna még az ehhez a szemléletváltozáshoz igazodó rendszerváltásra: az egész emberi élet-rendszernek átváltására, átigazítására, átrendezésére ahhoz a "testközelen" lévő Teljes Élethez.

Ez a szemléletváltás és rendszerváltás a legmagasabb emberi és keresztényi feladat – a mindent átfogó, a totális kultúrfeladat. Teljesítése előrehaladásának a mértéke szerint válnak megoldhatókká problémáink – tekintve, hogy azok legmélyén mindig a teljes-élet megszerzésének a vágya feszül, s tekintve, hogy az a vágy másként nem teljesül, mint azonmód, ahogy azt Az, aki a Teljes Élet maga, megszabta nekünk. 96 F. 28–29. o.

*

Keressétek a fentit..., azzal törődjétek, ne a földiekkel" (Kol 3,1–2). Valóság-idegenség?

Az értelme: keressétek a részlegesben a teljest, a múltóban az örököt. A földiek felgazdagulnak és megszépségesednek a fentihez kapcsolás által s ugyanakkor ti megszűntök azok rabjai lenni. Akkor pedig azok jól rendeződnek, ti pedig bőven juttok hozzá a Célért–szükségesekhez. 61 F. 32. o.

*

Materialista, marxista felfogás szerint a túlvilági cél elidegeníti az embert a földi feladatoktól. Amitől valójában elidegenít, az a részleges és múltó célok túlértékelése, abszolutizálása, ami mindig kiegyenlíthetetlen összeütközésekhez vezet.

A túlértékeléstől való elidegenítés egyszerűen csak normalizálás, mint ahogy az abszolutizálás nem más, mint abnormalizálás.

Egyébként a két elidegenedést összehasonlítva: a földi céloktól való elidegenedés helytelen ugyan, de nem végzetes; a Teljes Céltól való elidegenedés ellenben az élet végzetes kudarca.

Sajnos, hívőkben is ott lappang a félelem, hogy a Teljes Céltól való eluraltság kevésbé alkalmassá tesz a földi feladatokra (ami olykor igaz lehet egyes egészen alárendelt jelentőségű gyakorlati ügyekre vonatkozóan). Valójában, az az eluraltság fölényt és függetlenséget biztosít a teendőkkel szemben – ami az igazi siker egyik feltétele. A történelem tanúsága szerint is az ama Céltól megígézettek tudtak mindig a leghatékonyabban munkálkodni az ember felemelésén. 49 F. 17. o.

*

A jót tenni és a rossz ellen küzdeni lehet közvetlenül a felebarát iránti szeretetből is – melyet azonban akkor is az istenszeretet vált ki és éltet; hogy tudniillik a jó juttatása és a rossz megszüntetése révén a felebarát odahangelődjön és –emelkedjen Ahhoz, aki a részleges jók célja és telje és minden rossz tökéletes hiánya.

Ha igazán szeretjük Őt, akkor arra törekszünk, hogy a felebarátot is Őhöz fordítsuk, s az Ő boldogító bírásához juttassuk. Mivel azonban teremtett erő erre elégtelen, azért a felebarát javát célzó szeretetünket és cselekvésünket – jók juttatását és rossz–ságok megszüntetését – a Mindenható elé tárjuk és kínáljuk, hogy az Őhöz való szeretetünkért használja fel azokat a felebarát–szeretetét hatékonyan magához fordító kegyelme eszközéül. 49 F. 25. o.

*

Akiben átélt *istenszeretet* van, azt eltölti a vágy, hogy lényének másokat elérő bármely megnyilatkozása – beszéd, tett, magatartás –, sőt minden belső ak-

tusa is (szeretet, ima...) mások szeretetes Istenhez fordulásának eszközlője legyen a hatékony kegyelem erejében. Az Istenhez–kapcsolás mindenkit ellenállhatatlan erővel megragadni tudó szubsztanciás közege akar lenni.

49 F. 26. o.

*

Ámulatos és bámulatos, hogy az ember nem ámul és bámul a szeme előtt álló olyan tényeken, melyek ámulatosak és bámulatosak. 49 F. 54. o.

*

Téves az a beállítottság, amely szerint ez a jelen élet önértékű, öncélú valami.

De fogyatékos az a szemlélet is, amely a túlnani teljeséletet nem tagadja ugyan, azt úgy tekinti azonban, mint ami egyszerűen csak a jelen élet *után* következő valami.

Mivel a túlnani cél a célok célja, a felé irányuló életfolyamat egész tartama alatt éreztetnie kellene megkívántató hatását, éspedig egyre mélyülőbb tudatosításban és áthevítésben.

(A mindennapi élet bőségesen szemlélteti az elérendő cél alakító hatását a ráirányuló cselekvés–sorra. Szerszámkészítő, autóvezető, szabász, építész...)

A túlnani cél abban mutatkozna gyakorlati hatásúnak, hogy a hozzáigazodás következtében a) kevesebb rossz fordulna elő, b) az elháríthatatlan rossz elviselése könnyebb volna, c) a nehéz életproblémák egyszerűbben oldódnának meg, és d) minden jó és szép felfokozódna.

A legmagasabb cél a legmélyebben alakító gyakorlati hatású – pozitív és negatív értelemben is (a hozzá–nem–igazodás is alakítja a gyakorlatot). 49 F. 68. o.

*

Mennél magasabb egy cél, annál több változatban érhető el vagy valósítható meg, és mennél alacsonyabb, annál kevesebben.

A teljes cél, mivel túlhaladhatatlanul a legmagasabb és a vonzó–kötelező ereje a valóság egészére terjed ki, kimeríthetetlenül sok változatban közelíthető meg. A művészi életalakítást itt nem kötik sablonok – egészen sablonmentes lehet.

(A vallás előírásai és gyakorlatai nem sablonok, hanem inkább a sablonmentes alakítás ösztönzői. Egy bizonyos szükséges egyöntetűség még nem sablon – mint ahogy a minden–kötöttség–túliség is lehet sablon, a valóságban pedig alábbvaló annál.) 49 F. 88. o.

*

Mi az emberi *életcél*, mi az *üdvösség*? A személyi életünk teljessége, amint azt az isteni tökéletes személyek életébe való közvetlen bekapcsolódás teszi lehetővé. 49 F. 89. o.

*

Az Isten Fia azért jött közénk a Szentháromságból, hogy emberségénél fogva odaemeljen minket.

Az isteni személyek egymáshoz–viszonyulások, s mi az *Ember Jézuson* keresztül kapcsolódunk azokba.

A földi élet igazi rendeltetése az, hogy felkészüljünk a boldog együttélésre az isteni személyekkel. Ez az együttélés az ember legmagasabb dicsősége és megdicsőülése, aminek előképe csak minden földi dicsőség.

Szellemi emelkedettség kell ahhoz, hogy dicsőségünknek érezzük, hogy Isten betekintést enged magába; hogy megengedi – és rá is képesít arra –, hogy ismerésünk és szeretésünk csápjaival megérintsük az Ő legbensőjét.

Mi mélyebbre látunk Őbe, mint Ő mibélénk. Mert mik a mi mélységeink azokhoz képest, amelyekbe betekintenünk enged, amikor feltárja előttünk önmagát és terveit?! 49 F. 89. o.

*

A keresztény élet már most is felemelkedés – ismerésben és szeretésben – a magasságokba az Úr felé, ahogy lesz egykor a feltámadásban (vö. 1 Tesz 4,17). Mert az élet célja az, hogy mindig az Úrral legyünk (uo.), aki az emberkénti isteni Minden. 49 F. 94. o.

*

Isten az Ő szent céljait nemcsak a mi elgondolásaink módozatai szerint tudja elérni vagy megvalósítani. 116 F. 27.o.

*

Szinte nehezményezzük, hogy sokan nem szabályosan – ahogy mi szeretnénk – üdvözülnek. 61 F. 28. o.

*

Mennél inkább csökken – akár egy országban, akár szélesebb körben – „az Egyházhoz láthatóan is hozzátartozók száma, annál inkább kell odahatni – s ez a megmaradó kevesek nagy feladata –, hogy annál nagyobb mértékben növekedjen az Egyházhoz láthatatlanul tartozók száma. 61 F. 14. o.

*

Föggondunk, hogy hogyan tudunk megélni, nem pedig az, hogy hogyan üdvözülhetünk. Ha föggondunk ez volna, nem volna sok gondunk a megélhetéssel. Jutna mindenkinek elegendő, és segítenénk is egymást mindenben. 116 F. 21. o.

*

Aki egyedül van, éljen együtt Azzal, aki mindenütt jelen van. Éljen együtt Vele, akkor is, ha Ő a jelenlétének semmi jelét sem adja. S ezt az elhagyatottságot viselje el azokért, akik a magukét nem képesek elviselni; s ajánlja fel szeretetből Annak, aki ember mivoltában egykor a legdermesztőbb elhagyatottságot viselte el értünk. 61 F. 27. o.

*

A Szépművészeti Múzeumba visszakerült képen egy kis repedés támadt, restaurátorok dolgoznak eltüntetésén.

Műremek. Megérdemli.

A látható teremtés legértékesebb műremekét, Jézus testét össze–vissza hasogatták a korbácsütések. 61 F. 27. o.

*

Az itthagyt fájdalommal érzi, hogy elhúnyt szeretettje egy elérhetetlenül messzi másvilágba távozott. Pedig az illető a lenti életben is egy másvilágban élt, a másik féllal való legszeretetteljesebb együttlétben is: személyisége önállóságának és egyénisége legbensőbb kincse átadhatatlanságának féltve őrzött másvilágában. Egy elérhetetlen messziségben – már akkor is. 96 F. 33. o.

*

Vannak lelkek, akiket a Mennyei Kéz (tudtukon kívül is) egy aranyszállal – életáramot ide és oda vezetővel – kötött össze. 49 F. 50. o.

*

Az egymást legmegértőbb és legszeretőbb személyek sem képesek mindig és egész élettartalmukkal *egymáshoz fordultan* élni; marad valami – és nem is kevés –, ami nem torkollik a másikba. Ennek az a magyarázata, hogy csak az egyetemes Jó mint Cél elég tág ahhoz, hogy a személy egyetemes tágasságú irányulásának határa, ill. befogadója legyen.

Az isteni személyek viszont egész mivoltukkal egymáshoz fordultan vannak, illetve ők maguk nem mások, mint teljes egymáshoz–fordultságok.

Az üdvözültek – Ővelük közvetlenül egyesülten – részesei lesznek annak az egymáshoz–valóságának: Őbennük és Őáltaluk képesek lesznek egészen egymáshoz–fordultan élni. 49 F. 52. o.

*

Mária elmesélte–e – és miért ne tette volna? – a felcseperedő Jézusnak emberi élete eseményeit (Lk 1–2, 40; Mt 2)? És milyen lehetett azaz elbeszélés és Jézus hogy hallgatta azt!

Nincs anya, aki oly szépen tudna mesélni – valóságot! –, mint ahogy Mária tette. Mennyi részlettel, színességgel és melegséggel! És nincs senki, aki úgy tudna oda– és meghallgatni is, mint Az, akinél beszélni se tud szebben senki. 61 F. 23. o.

*

Nincs, és nem is volt a történelemben olyan példamutató ember, mint a jelenlegi pápa, (II. János Pál). Ő a legegységesebb példamutató, amennyiben példamutatását személyesen elvitte – már eddig is – a földkerekség minden részére, s annyiban is, amennyiben az a „médiák” révén mindannyiszor egyidejűleg a világ többi pontjára is eljutott. S a példa, amit ad, önmagában is lenyűgöző, ha nem jutna is az Egyház és a világ tudomására. Lenyűgöző nemcsak a merő munkateljesítmény nagyságában, hanem emelkedettségében, szellemiségében, erkölcsiségében is. 96 F. 7. o.

*

Aki valóban az *igazságot* keresi, azért keresi, hogy annak alávesse magát. Van azonban, aki csak azért tanul és kutató, hogy igazolást találjon tetszetősnek talált és önként választott elgondolására.

De miért is vesse alá magát az ember az igazságnak? Ha az merőben csak nyers tény, akkor emberalatti, ha pedig mint elvontság (absztrakció) van az érte-

leben, akkor járulék (accidens), míg az ember magábanálló (szubsztanciás) valóság.

A személy önállórendelését csak az az igazság érdemli meg, melyben és melyen keresztül az ember a személyként létező igazságnak hódol meg.

Az igazán emberhez méltó és az embert felemelő magatartás az, amely az igazságban, a jóban, a szépben és általában a részleges valósághoz való minden viszonyulásban a mindenirányúan teljességes Személlyel való kapcsolatot keresi. 49 F. 1. o.

*

Aki felfogja annak a mondhatatlan nagyságát, hogy Jézus a feltámadott és megdicsőült testével ételként jön hozzánk, annak a számára magától értetődő következmény, hogy az így kitüntetett testünk nem maradhat nem-részese Jézus feltámadásának és megdicsőülésének. 49 F. 15. o.

*

A feltámadott Jézusban helyreállt – éspedig a megdicsőültség tökéletességében és végérvényesen – a test és a lélek megszakadt kapcsolata. Akik Őhozzá tartoznak, azokban ugyanez végbemegy majd valamikor. De már most helyreáll az a legfőbb kapcsolat – a kapcsolatok–kapcsolata, a szeretetes kapcsolat az üdvösségadó Istennel –, melyet az ősbűn szakított meg s melynek büntetése lett, hogy megszakadt a test és a lélek kapcsolata, mely arravaló, hogy a szeretetes istenkapcsolatot szolgálja. 49 F. 15. o.

*

Minden azon múlik, hogy milyen az *isteneszménk* (istenfogalmunk): mit tartalmaz és milyen kidolgozottságban, s mi van belőle és milyen fokon átélve.

Az isteneszme az ember legfőbb (homogén? immanens?) életalakító tényezője.

Isteneszménknek megfelelően értékeljük pl. a megváltást és Jézus feltámadását is. Mert ezek a természetfeletti tények az Istenhez–juttatás, az Istennel–egyesítés, az istenkapcsolat valósítói számunkra; annyit érnek tehát, amennyire értékeljük Istent magát.

Ugyanezt kell mondanunk általában Jézusról (Ő magáról, életéről, tetteiről, tanításáról). Ő mint ember az Isten megjelenítője és közvetítője számunkra. Annyira becsüljük tehát, amennyit jelent nekünk az Isten maga.

49 F. 16. o.

*

(Praedestinatio)

Ha tudnád, hogy *választott* vagy, jobban szeretnéd az Istent? – Szeresd Őt nem tudva is! Szeretetedet ne kösd feltételhez! Az igazi szeretet csak *egy* „feltélt” enged meg, az pedig nem más, mint a szeretet tárgya: a végtelen és feltétlen isteni szeretetreméltóság.

A *kiválasztás* titkának van egy elméleti (értelmi) és egy gyakorlati megoldása. Mennél kevésbé elégít ki valakit az előbbi, annál odaadóbban vesse magát az utóbbira, ami nem más, mint Isten feltétlen szeretése.

A túlnani nem–kiválasztottaknak nincs kifogása nem–kiválasztottságuk ellen. Ők nem mondják: – Milyen jó volna, ha választott volnék! Akkor szeretném az Istent. – Bennük nincs ilyen akarnámság sem. Ők helyeslik, hogy gyűlölik Istent, mert tudják, hogy ez felel meg szabad választásuknak.

A titok azért is olyan homályos előttünk, mert a megközelítéséhez szolgáló fogalmaink nagyon tökéletlenek. Így pl.: a képesség (potentia), mely valóban az, ami, de még nem az aktus, mely többlet; a szükségszerűség, mely jelenthet egyszerűen csak biztos bekövetkezést, a szabadság megszűnése nélkül is; az ok és a merő feltétel éles különbözősége; a kiválasztás ingyenessége és mégis önkény–mentessége; az isteni irgalom, mellyel nem ellenkezik a büntető igazságosság; és legfőképp meg általában maga az istenfogalom, mely állandó tisztításra, javításra, elmélyítésre és gazdagításra szorul – mind a mi szellemi erőfeszítésünk (tanulás, elmélkedés), mind pedig – és főképp – a Szentlélek ajándékai által.

Nyilvánvaló és magátólértetődő, hogy akik az üdvösségbe jutottak – mely minden teremtett erőt meghalad –, csak úgy juthattak oda, hogy a mindenható isteni akarat feljuttatta őket oda. Ennek a belátásában nincs semmi nehézség.

A nehézség ott kezdődik, hogy természetyszerűen felvetődik a kérdés: És a többiek?

A megoldást úgy kell keresni, hogy előzőleg kijelöljük a határt, melyet képtelenség, önellentmondás nélkül nem lehet áthágni. Azt a határt egyes ki-kezdhetetlen igazságok alkotják. Ilyenek pl.: Isten nem parancsolhat lehetetlenséget, azért mindenkinek lehetővé teszi parancsai teljesítését; a bűnért csak az akarat lehet felelős; az isteni igazságosságot – és a többi tulajdonságot – semmi sérelem nem érheti; aki megkapta a valós képességet a cselekvéshez és mégsem cselekszi a jót, vétkes – a jó tényleges megtevése viszont mégis többlet, mely csak a jó első forrásából eredhet; a merő feltétel nem oka a következménynek...

Itt különösen kísért a veszély, hogy fogalmainkat kellő tisztítás és javítás nélkül visszük át Istenre.

Itt két nem értelmi/értelmezési nehézség – amilyennel más titoknál nem találkozunk – mered az elfogadás elé:

a) a részvét a kárhozottak iránt; mintha igazságtalanság érte volna őket s mintha részvétet érdemelnének azok, akik akarva akarják a végleges elfordulást a Jótól;

b) félelmetes bizonytalanság önmagunkat illetően; de az a kínzó érzés épp annak a jele, hogy nem akarunk elszakadni Istenünktől, s hogy az üdvösség a legfőbb életkérdés számunkra.

Az a titok kiválóan alkalmas arra, hogy kiégyen belőlünk minden titkos kevélységet, minden önmagunkra építő önhittséget, s hogy szeretetünket salakmentesen fehéren izzóvá tisztítsa.

A Hit és a Remény próbájánál is nehezebb a Szeretet próbája: megmaradni feltételtelen és gyermeki szeretetben Az iránt, akinek a képe mint önkényesé és kegyetlené vetítődik elénk.

Máriának – sőt Jézusnak is – át kellett élnie a Kiválasztás gyökeres ingyenességét. 49 F. 22–23. o.

*

A legmagasabb bölcsesség annak belátása, hogy Isten a Minden–teljesség és a mi betöltő mindenünk. 49 F. 27. o.

*

A gondviselést úgy képzeljük el, hogy az megóv vagy megszabadít minden bajtól (rossztól).

S valóban, a gondviselés megóv a minden–rossztól, vagyis a Minden–jó örök elvesztésétől – ha mi nem válunk le az Ő megóvó szeretetéről.

A gondviselés elvezet a Célhoz, mely a háromszemélyű Minden–jó Teljesség; elvezet minden rossz (baj) ellenére és azok által is. A részleges rosszságoktól (bajoktól) megóv vagy megszabadít – a mindig a Célra célzó bölcs szeretete, vagy szerető bölcsessége szerint. 49 F. 28. o.

*

Az előrerendelés célbajuttatás, üdvözítés is. – Mit ad ez a titok a keresztény lelkeségnek?

a) Felhívás arra, hogy az isteni valóságot tökéletlenül megjelenítő fogalmainkat túlhaladva hitünkkel az Istenséghez (ratio deitatis) tapadjunk, melyben

az isteni tulajdonságok – pl. az igazságosság, az irgalom, a szabadság – egyet alkotnak.

b) Alkalom és készítés szeretetünk megtisztítására és tökéletesítésére: hogy az isteni szeretethez elhomályosító fogalmak és kikezdő kétségek ellenére is megmaradjunk a szeretésben.

c) Elmélyült tudatot ad az Istentől való függőségünkről, mely minden jó forrása számunkra.

d) Feneketlen mélyé teheti alázatunkat, nyomatékozva az isteni titokteljességet s vágyat kelt a titok lelepleződése után.

e) Serkent a magunk és mások üdvösségét célzó olyan tevékenységre, melyben nem azt keressük, hogy kiválasztásunk jeleinek nyugtázhassuk őket, hanem azt, hogy mint a kegyelem megnyilvánulásáért hálát adhassunk.

Mint minden Titok, az Előrendelés is a javunkat szolgálja, életet fakasztó. 49 F. 30. o.

*

Konzervatív–e az Egyház, vagy progresszív?

Inkább így: az értékek megőrzője és fejlesztője; megőrzően fejlesztő és fejlesztve megőrző. 49 F. 64. o.

*

A tagadó is Istenből él testileg és szellemileg egyaránt, csupán hiányzik életéből az az élet, ami amaz Istenből való élet felismerése és szeretetes elfogadása volna.

És senki sem tud közömbös se lenni Isten iránt: mindenben, amit élvez, Őt élvezzi – Őt a részesedéseiben. 49 F. 67. o.

*

Attól, aki a „Keresztények Segítségé”, legfőképp azt kell kérnünk, hogy segítsen kereszténynek lennünk. 49 F. 72. o.

*

A Szentlélek „mindenre tanít” (Jn 14,26) és „rávezet az egész igazságra” (Jn 16,13). – A teljes igazság, a minden igazság az Isten, a háromként fennálló Isten.

A Szentlélek tehát Istent tanítja (ahogy valaki pl. természettudományt tanít), Istenről és Istenre tanít, és minden másra Istenhez vonatkozóan. Mert minden igazság főértéke az Isten–Igazsághoz való viszonyában áll – ahogy minden

részlegességé a maga teljességéhez való viszonyában (aminek fel nem ismerése a tudomány sorvatagsága). 49 F. 81. o.

*

Igazi ismeretérték csak az Igazságteljességbe beleteljesülő (beleegészülő) igazságismerés; az ismerethalmaz – akármekkora legyen is – arra integrálódás nélkül mit sem ér.

Az ember, mint szellemi lény a lét teljességére vágyik, az pedig az egység teljessége is. Az ismeretek egységét, teljes egységét pedig csak az Egység–teljes ismerete nyújthatja – és Ő mint Létteljesség az Igazságteljesség is.

És mivel az ismerés a valóság birtokbavevése, a valóság egészének a birtokbavevése csak a Valóságteljesség és a többi valóság Őhöz való vonatkozott ismerése – és szeretése – által lehetséges.

Jöjj, Szentlélek, s támassz égető szomjúságot az önmagukba–zárt csonka részlegek ismeretén tengődő értelmekben Az után, aki a Minden–igazság maga! 48 F. 82. o.

*

Ha meglátnánk – egy szeretetes meglátásban –, hogy Isten az *értékteljes-ség* is (mint jóteljesség), akkor könnyen viselnénk el a bajokat, szenvedéseket (melyek mindig érték–fosztások) s odaadóan enyhítenénk a másokéin, anyagi áldozatokat is hozva érdekükben. – Ahogy az ellenkező magatartásnak is egy megélés az alapja: annak a megélése, hogy az élet–nyújtotta értékek a legfőbbek.

Istennek mint Értékteljességnek a megélését is a Szentlélek adja. 49 F. 82. o.

*

Főként a Zsinat óta nagy gondot fordítunk arra – és nagyon helyesen –, hogy *nyissunk* a világ felé, megszüntetve minden indokolatlan elzárkózást.

Kevesebb gondot fordítunk azonban arra – és nagyon nem–helyesen –, hogy megvizsgáljuk, miben nem szabad alkalmazkodnunk a világhoz, miben kell elzárkóznunk tőle vagy éppen szembe is fordulni vele.

Pedig a „világ” nemcsak jót (vagy közömböset) fejez ki, hanem azt is, ami a bűnből, az Istentől való elfordulásból ered, s ami romlás és rontás, és amivel nem békülhetünk ki.

Az Írás ezt gyakran és feltűnő erővel hangoztatja – s mi azt feltűnő felületességgel hallatlanra vesszük. Vagy naiv jóhiszeműséggel is – hála az eredeti bűn tana háttérbeszorulásának –, vagy éppen mivel egy–húron pendülünk a világgal, amelyért imádkozni Jézus nem akart (Jn 17,9). 49 F. 84. o.

*

A kommunizmus meg akarja valósítani a földi paradicsomot, feledve, hogy azt az ember már a kezdetben elvesztette, s hogy most vár ugyan rá egy mindent túlosan kiegyenlítő mennyei Paradicsom, melynek a némi elővételezése azonban csak a Megváltás kegyelmi erőinek a felhasználásával valósítható meg. 49 F. 84. o.

*

A kommunizmus fő gyengéje az erőszak. 49 F. 85. o.

*

Ilyent még senkiről sem mondtak, hogy tudniillik „mi őáltala éljünk” (1Jn 4,9). Ő maga mondta, hogy az Őt evő *Őáltala* fog *élni* (Jn 6,57), s hogy Ő adja az életet a világnak (uo. 33). – Ha Ő ezt nem mondotta volna, ki tudott vagy mert volna ilyet kitalálni – s az elhíttetésnek máig is tartó ilyen erejével?! – De mit is jelent valaki által élni?... 49 F. 91. o.

*

Egyik fő nyomorúságunk, hogy nem fogjuk fel – és még kevésbé éljük is meg –, hogy Isten a *Minden*, a mindenén túli, a mindennél is több Minden és a *mi* Mindenünk is; és hogy ez a Minden emberként, emberközelségben és még ételként is van adva számunkra. 49 F. 93. o.

*

A legjobb politikus az, aki a közvetlen kérdésekről/ben a lehető legmeszebbre előrelátva s mennél szélesebb kihatási területet figyelembevéve tud dönteni, s úgy, hogy népe érdekét a nagy ember–közösség érdekébe beillesztve s annak alárendelve keresi, s aki mindezért vállalni meri a közvetlen sikertelenség és a népszerűtlenség kockázatát is. 49 F. 93. o.

*

Az emberek közt – akármilyen legyen is a bőrük színe – legmélyebb egyezés van: mindenki – mindig és minden révén – a maga beteljesülését keresi, vagyis vágyainak, illetve még előbb a képességeinek – legfőképp értelmi–ismerő és akarati–szerető képességének – az elérhető legmagasabb

ténylegesülését (aktuálódását). A különbség köztük a legmélyebben az, hogy ezt a beteljesülést az azt megadni egyedül képes Teljességben keresik-e, vagy pedig a nem-teljességek, a részlegek, a töredékességek halmozásában. 96 F. 9.0.

*

Az Isten országában, a Kereszténységben, az Egyházban személycélpontság minden.

Így a tapasztalati világ, amely mindenestül arra való, hogy segítse-szolgálja közvetlen célját, az emberi személyt, aki mindenestül arra irányul, hogy megismerésben és szeretetes átélésben eggyé legyen azzal az emberré lett isteni személlyel, akinek az embersége mindenestül arra való, hogy az emberi személyt folyamatosan és minden révén fel-és beemelje a Háromszemélyűség boldogító életközösségébe.

Íme a személycélpontság. 117 F. 13. o.

*

Ó, csak ne hagyjatok semmit sem kiteljesedetlenül! 117 F. 13.0.

FLORILEGIUM

Róma, 2001. IX. 17.

Kedves Mária!

Megkaptam a Szigeti atya haláláról szóló értesítést.

Emlékszem a vele való találkozásra, a fényre, amely áradt belőle, a fényre, amelyet Isten adott nektek a sötétség évei alatt. Gondolom, milyen nagy lehet most a fájdalmaid. De benne újabb közbenjáród van az egekben. Segíteni fog téged. ...

P. Georges Cottier

***

Talán nem túlzás azt állítani, hogy kialakult egy új társadalmi forma, melyet meglehetősen történetietlenül de jobb híján globális rabszolgaságnak nevezhetünk...

Megint az az érdekes helyzet alakult ki, mint két-háromezer évvel ezelőtt, hogy kialakult a rabszolgaság, amelyből kiutat (vigasztalást vagy lázadást) egyedül a vallás kínál. Nekünk, keresztényeknek igen nagy nehézségek árán sikerült „együtt élnünk” különféle társadalmi és gazdasági formációkkal, vannak bőséges és gyakran keserű tapasztalataink is. Ezek alapján vélem úgy, a keresztény vallásnak kell példaszerűen kidolgozni a megfelelő választ erre a globális rabszolgaságra, mely nem csak a hitbe való menekülést jelenti, hanem megalapozza az új világrendet is, melyben Isten és Isten parancsolatai szerint élhet az emberiség, egy nyájban, egy akolban, egy Pásztor alatt – ám mégsem, mint engedelmes, védtelen birkák, hanem mint méltósággal bíró emberek, Isten földi képmásai.

Szentmihályi Szabó Péter